

Demonstrace.

Pražské dělnictvo všech tří socialistických stran demonstrovalo proti novelisaci sociálního pojištění; projev byl — nešikovně dost — v poslední chvíli zakázán, došlo k srážkám s policií, a tisk pravice závodí nyní s tiskem komunistickým horlivě v přehánění významu těch událostí. Celá, v podstatě velmi nevinná historka je jen dokladem, jak málo se u nás rozumí umění vládnout. Vládnouti není jen ukazovati svou pěst a své policisty; vládnouti znamená hlavně nepozorovaně vésti a předem se starati, aby nedocházelo k zbytečným konfliktům. Lidé nemají rádi pocit, že jsou ovládáni; rozumná vláda se varuje probouzet v občanstvu tento dojem často; dá tedy občanům všemnu volnost, kterou jim může dát bez nebezpečí.

Od té chvíle, co vláda podala návrh na změnu zákona o sociálním pojištění, neuplynul snad ani den, aby byl vládní tisk nepsal, že proti novelisaci nestaví se dělnictvo, nýbrž jen socialističtí byrokrati z pokladen, kteří nechťejí přijíti o moc a o výhody. »Lidové Listy« přinesly dokonce článek pod překvapujícím titulem: »Dělníci pro novelisaci sociálního pojištění«. Při bližším přihlídnutí shledali jsme ovšem, že byla pod tím titulem otištěna toliko řeč monsignora Šrámkova pro novelisaci, v kteréžto řeči se objevila také poznámka, že panu Šrámkovi jednou nějací dělníci povídali, že jsou pro novelisaci. To je ovšem jen velmi neurčitý materiál a slaboučké oprávnění titulu »Dělníci pro novelisaci sociálního pojištění«. Lidová strana má dosti početné dělnické organizace, a kdyby její tisk chtěl podat vážný důkaz toho, co tvrdí, mohl by to udělat velmi jednoduše: stačilo by, aby otisk prohlášení svých dělnických organizací, že se vyslovují pro novelisaci. Ale tisk lidové strany žádné takové prohlášení neotiskuje, prostě proto, že je nemá a nebude mít. Tak tedy vládní většina tvrdí, že dělníci jsou pro novelisaci, ale nepodává pro to potvrzení žádných důkazů a nešla se zeptat dělnictva, což by byla jediná spolehlivá cesta k zjištění jeho vůle. Chce, abychom se spolehli na pravdomluvnost jejich novin. Ale to je most vratký, na který odmítáme vkročit, a představa, která nedělnické strany zastupují skutečné zájmy dělníků, kdežto strany dělnické proti nim pracují, zdá se nám trochu fantastická. Je velmi možno, že vláda mluví jen falešně jménem dělnictva. Nepokládáme ovšem zájmy dělnictva za jediné a naprosto rozhodující zájmy ve státě, kterým by i dobrá věc musila s cesty; ale vláda sama, snažíc se mluvit jménem dělníků, dává najevo, že uznává jejich zájem za rozhodující, pokud se týká sociálního pojištění.

Dovedeme pochopit, nesou-li socialistické strany ne-liž počínání, jež jsme vylíčili. Je to něco takového, jako kdyby nějaká socialistická vláda bez poptávání u sedláků snížila agrární cla a potom by tvrdila, že to dělá v zájmu a se souhlasem sedláků proti agrární byrokracii. Odvažujeme se tvrdit, že by agrárníci vyletěli z kůže. Socialistické strany mají velmi pochopitelný zájem na tom, aby se prokázalo, stojí-li dělnictvo za no-

velisací sociálního pojištění nebo proti ní. Poněvadž vláda myšlenku na volby se vši rozhodností odmítá, nelze to prokázati ve volbách; a poněvadž vládní většina najednou rozkázala skončit diskusi o sociálním pojištění v sociálně politickém výboru, byla oposici vzata platforma jejího boje. Nemůžeme spatřovat žádný hřích ani protistátní čin v úmyslu socialistických stran, přivesti jednou na Staroměstské náměstí ty dělníky, kteří prý jsou pro novelisaci, a ukázati, jak velice jsou pro ni. Jestliže někdo chce mít právo se na to zlobit, nesmí dříve samovolně mluvit jménem dělnictva, neboť musí očekávat, že ti, kterým se předhazuje, že jen falešně mluví za dělnictvo, vyzvou toto dělnictvo, aby samo promluvílo. Zdá se nám tedy, že vládní strany svou taktikou samy dohnaly socialisty k methodě veřejných projevů.

Vládní tisk líčí nyní věci tak, jakoby manifestace dělníků byla přečin proti státu, hřích na jeho bezpečnosti a pověsti. Je to trochu nová theorie. Není tomu tak dávno, co na příklad národní demokracie nevynechala jediné příležitosti, kdy mohla poslat svůj lid na ulici. A pouliční demonstrace fašistů, pokud se pamatujeme, nelíčil vládní tisk také jako přečin proti státu, nýbrž obyčejně jako »velký projev pražského lidu«. Když ještě v revolučním Národním shromáždění se projednával jazykový zákon, přitáhl národně demokratický dav přímo před sněmovnu a snažil se vykonávat vliv na její rozhodování. Není tedy v dnešním horlení mnoho upřímného, a obyčejně je vždy ta strana proti pouličním projevům, které se právě nechce jít na ulici.

Náměstek ministerského předsedy, monsignore Šrámek, dal v poslední chvíli socialistický projev zakázati. Je v tom snad trochu příliš přísnosti a pořádkumilovnosti. Nemilujeme nikterak pouličních projevů; jsou-li nevinné, je to pouhé divadlo; nejsou-li nevinné, jsou nebezpečné a musí být potlačeny. Rovněž nesoudíme, že je nutno ponechat komunistům volné pole k pouličním revolučním cvičením; pro to nemáme v srdci dokonce už žádnou shovívavost. Šlo však o manifestaci státo-tvorných socialistických stran, kterým nemohou býti přičítány žádné bouřlivé a nebezpečné zámysly. Nakazovat, že socialisté nesmějí ani jednou za několik let se objevit na ulici, to zavání policajstvím. Pokud víme, konají se pouliční manifestace po celém světě, a je to přehnaný a farizejský ohled na cizinu, ptáti se, jak budou cizinci posuzovat situaci tohoto státu, uvidí-li dav dělníků na náměstí: cizinci nevidí tu nic jiného, než co vidí doma, a kdyby podle toho posuzovali špatně situaci našeho státu, musili by býti skeptičtí i k situaci vlastní; neboť i u nich se manifestuje na ulicích. Můžeme se spoléhat, že hosté z ciziny mají tolik politického rozumu, aby nečinili přehnané závěry z jednoho shluku na ulici. Zajisté nesmí je však sám vládní tisk falešně informovat o povaze této pouliční manifestace a nesmí je přemlouvat, aby v tom viděli nebezpečí pro stát; kdyby nebylo vládního tisku, nepochybně by cizince nic takového nenapadlo. Naprosto pochybené je ovšem, jestliže list, který projevuje největší starostlivost o to,

aby si cizina nemyslila nic špatného o pořádku v tomto státě, přinese referát o socialistické manifestaci pod vyjeveným titulem: »Republika se otřásá v základech pod socialistickým útokem. Národně cítící občané jsou však připraveni.« Socialisté zajisté neměli nejmenší úmysl podniknout útok na bezpečnost státu; chtěli prostě, aby dělnictvo řeklo veřejně, je-li pro novelisaci sociálního pojištění nebo proti ní; to zdá se býti něčím, co by mohlo být klidně dovoleno. Jediné nebezpečí je v přehánějící žurnalistice. Líčit pro jednu veřejnou manifestaci věci tak, jakobychom stáli přímo před občanskou válkou, je zlá poštilost. Právě ti, kdož projevují největší starosti o naši pověst, nejvíce jí škodí.

Kdyby byla vláda klidně povolila první tábor na Staroměstském náměstí, byli by se dělníci sešli a povolali jednou nebo dvakrát hanbu vládě. Na to musí být každá vláda připravena a musí mít dost tvrdou kůži, aby to snesla. Tím by byla věc patrně skončena. Přecitlivělost vlády dala věcem jiný běh. Zákaz manifestace probudil v dělnicích vzdor; otázka prestiže byla vyvolána; na druhé straně také vláda má svou prestiž, kterou chce mít chráněnu. Tak stojí nyní vzdor proti vzdoru, a nálada pro srážky je připravena. Zákrok vlády může být posuzován jen podle účinku, a ten je špatný: vyvolal zlou krev, postavil dvě bojovné fronty proti sobě.

(Píšeme tyto řádky ještě před úterní manifestací; kdyby se na ní něco stalo [nevěříme ovšem v žádné hrozné věci], je tím viněn zákaz první manifestace a vyvolaná tím bojovná nálada. Tak se pracuje jen komunistům do rukou, neboť oni svým radikalismem brzo získávají převahu v každém hnutí, které ztratí pokojný a normální charakter. Je třeba vytknouti vládě, že udělala co mohla, aby hnutí pokojný charakter vzala.)

—fp—

P O Z N Á M K Y

Jen co jest císařovo, císaři.

U nás nemá fašismus oddanějších přátel nad politické katolíky. A to jen proto, že Mussolini oceňuje křesťanskou výchovu k poslušnosti a oběti, souhlasí s katolickou filosofií o sociálně vyšších a nižších, váží si církve jako národního útvaru italského a nalézá estetickou zálibu v četbě evangelia. Papež není tak skromný, aby mu to stačilo. Ve Vatikáně cítí dobře, že pod zdánlivou příbuzností je základní rozpor, který může vésti zas k důkladné nenávisti, jako tomu bylo kdysi mezi papežstvím a císařstvím. Rozpor je dvojitý: dogmatický i mocenský. Dogmaticky nelze si opravdu představit větší neshody, nežli jest mezi křesťanstvím, třeba katolickým, které je založeno na lásce a mravnosti, jemuž spása o duši každého jednotlivce je hlavní a nejvyšší starostí, a fašistickou teorií o absolutním státu, který vše podřizuje své potřebě a neuznává ani absolutních hodnot ani subjektivního významu lidského individua. Nesmíme zapomenat, že už v křesťanství jsou všechny ty prvky, které vysoko vyzdvihl protestantismus a které pak vytvořily moderní demokracii. Církev nemůže připustit úplné zaujetí lidí mocí světskou. Bojovala s liberalismem, který ji zbavoval jejího privilegovaného postavení ve společnosti a zejména ve výchově, který jí však ponechával svobodu a možnost soutěže. Fašismus však nemůže strpět nic rovnorodého a plnoprávného vedle sebe. I církev musí sloužit a spokojit se péknu livrejí — nebo bude zlomena. Vězeň vatikánský počíná teprve nyní cítit, že vězení je opravdu těsné. Jeho odpověď německým katolíkům, žádají-

cím, aby se ujal Tyrolanů, kteří se již nemohou modlit ve své mateřtině, nebyla výzvou fašismu, nýbrž výkřikem bez moci. Papež říká resignovaně: učinil jsem již, co jsem mohl, kdybych chtěl učinit více, jen bych vám uškodil; nic se nezměnilo od r. 1870. Ba změnilo se, dříve by si byl nemusil ukládat tak potupné mlčení, a jeho porušení nemělo by také okamžitě takových následků jako nyní. Mussolini totiž trestá i pláč. Seiplovi, jak jsme viděli, mohl jenom pohrozit, poněvadž je tu německý strýček, ale papeži mohl dát ihned pocítit, kdo je pánem v domě. Poslední katolické spolky byly rozpuštěny a fašistický tisk již píše o zbytečnosti celé církve, poněvadž její dobré vlastnosti (viz počátek) byly již převzaty fašismem. Není opravdu nic fantastického v představě, že Mussolini přikročí i k rozpuštění církve a zabráni Vatikánu, jestli se papež odváží odporu tam, kde byli již umlčeni socialisti a liberálové. Na labutí píseň starého Giollittiho odpověděl Mussolini jen posměchem, poněvadž tím ho mnil ranit nejcitelněji. Tyranie je tyraní pro všechny a nejhroší pro nejvznešenější. Snad se jednou papežové budou musit uchýlit — do Avignonu.

R. P.

Tři mrtví ve stohu.

To není název detektivního románu ani filmu. To je strašně všední skutečnost, suché konstatování policejního raportu o požáru stohu u Malešic. Dvě hořící těla tuláků a jedna zuhelnatělá mrtvola ženy. S dítětem? Neví se. Jen to se ví, že ve stohu přenocovalo každou noc na čtyřicet tuláků-žebráků, zlodějů, lidí vyhnaných ze společnosti — z nichž tři zaplatili životem nájem. V Roztokách před několika roky stejný případ. Náhodou přichází tato všední událost — škoda je kryta pojištěním — zároveň s demonstracemi v pražských ulicích, kde mnoho tisíc lidí dokázalo svojí přítomností, že postup vlády ve věci sociálního pojištění není jen otázkou přátelského »z ručky do ručky«. Otázka sociálního pojištění dostává se do osvětlení téměř dramatického zjištěním, že ve stohu u Malešic přenocuje denně 40 lidí! Jsou to lidé beze jména — bůh ví, že bych se jich snad i bál, potkat je v polích u Malešic, možná, že bych si sáhl pro jistotu do zadní kapsy... Ve stohu jistě nespí lidé občanského povolání, ani při bytové nouzi. Ale byla mezi nimi i matka s dítětem! S malým dítětem, s takovým jako máte vy doma, s takovým, jaké halíte do peřinek, aby je studený vítr neofoukl. S dítětem šla spát do stohu — a shořela. Pane ministře Šrámku, jste kněz a budete z povinnosti a jistě i z přesvědčení rozjímati dnes a zítra více o tom, jenž zemřel na kříži, než my, lidé bez víry. Snad si vzpomenete, že kdysi dávno, před tisícdevítistýdvacítiosmi roky utekla se jedna matka s dítětem, nemajíc kde by hlavu složila, do chléva. Tehdy ještě nebylo stohů v okolí Betléma. Představte si, že by tehdy byl chlév shořel! Pane ministře sociální péče — těch čtyřicet lidí bezjmenných, kteří spí denně ve stohu u Malešic a kteří dnes nemají ani toho, žaluje na náš sociální system. Těch pár korun, které strhujete a které n i k o h o n e b o l í, znamená pomoc v nemoci, úrazu, zaopatření ve stáří... Znamená záchranu před stohem u Malešic! Být ministrem sociální péče znamená především mít srdce pro lidskou bídu.

J. H.

Úspěch Společnosti národů.

Úspěch? Vždyt čteme všude o samém neúspěchu a fiasku? Docela správně. Jen třeba si povšimnouti, že ten neúspěch a fiasko se konstatuje pokaždé z jiné, jednou z té, po druhé zas z opačné strany. Možná, že objektivní pozorovatel by v tom právě shledal doklad správného postupu a záruku konečného úspěchu věci. Předposlední zasedání Rady zklamalo Maďary, poslední zas nás a Rumuny, jak bude příště? Výsledek schůze odzbrojovacího výboru vzbudil rozhořčení v Německu a v Rusku. V Anglii a v Itálii však chválili rozvahu, která se zde pro-

jevila. Mussolini dokonca počína sa vyjadřovať zdvořile o Ženeve a volá ji i za rozhodčiu v prípade, že by sa mu nepodařilo urovnať si vlastnoručne nesnáze s Jugoslaviou! Jaký to obrat od častých bombardování řeckého Korfu na vzdory celej Spoločnosti národů! To je tedy taký úspech, ale máme zatím na mysli jiný. Když Španělsko a Brazílie opustily Ženevu, poněvadž jim nebylo vyhověno přidělením stálých křesel v Radě, bylo to nepřáteli Spoločnosti vykřičeno jako úplný rozklad podniku, ačkoliv do pozadí celé aféry bylo dobře vidět a současný vstup Německa, který byl podnětem nesnází, daleko převažoval význam odchodu dvou vzdálených států. I pak ještě, když byl v sekretariátu pro forma stylisován dopis se zdvořilou žádostí o návrat, mluvilo se posměšně o prosbách. Zatím Španělsko obratem odpovědělo ve frázích, které by opravdu bylo možno vydávat za pokořeni. Hotová Canossa. Ale na tom nezáleží. Jest třeba jen ukázati na tomto školním případě, jak je to hloupě štvát proti Spoločnosti národů a radovat se z jejich tak zvaných neúspěchů, jakoby tím bylo možno něco změnit na skutečnosti mezinárodní spolupráce. Spoločnost národů vznikla a trvá proto, že vedoucí velmoci jsou přesvědčeny o nutnosti stálého styku. Všichni ostatní musí býti při tom. Kdo odejde, sám se poškozuj. Nepřítomní jsou vždy v nepravu. Myslí-li si někdo, že stálým pohlžením na Ženevu a cestováním do Ženevy zanedbává se skutečná mocenská politika, pak mu španělský návrat říká, že tato politika se dnes dělá právě v Ženevě. Španělsko odtud odešlo, poněvadž se nepohodlo s Paříží a Londýnem. Trucovalo. Když se přesvědčilo, že to není nic platné, že mu víc nedají, umoudřilo se. Tak to dopadne vždycky.

R. P.

Aforismus o válce.

Lidé, jejichž mínění je už asi navždy ustáleno ve formuli: »jeden kulomet je nám prospěšnější než celá mírová politika Benešova«, — jsou zase pilně při práci. Zcela zapomínají, že kulometry máme nejen my, ale také ti druzí, a že dokonce většína těch druhých má kulometů více. Není větší poblouzení pro malý národ, než úmyslně rozsévati nedůvěru k Svazu národů. Prostá fakta jsou taková: buď Svaz národů — nebo války. A o válkách znamenitě platí tento aforismus Karla Krause:

»Válka je nejdříve naděje, že se nám povede lépe; pak očekávání, že se druhým povede hůře; potom zadostiučinění, že druhým se také nevede lépe, a na konec překvapení, že se oběma vede hůře.«

To je pro velké. Malý národ ve válce obyčejně dopadne ještě hůře, než stojí v tomto aforismu. Kdyby lidé měli dost dobrou paměť, aby si živě dovedli obnovit v mysli, jak se jim vedlo v době, kdy kulometů bylo skoro tolik jako kořtat, vyhnali by nemilosrdně kulometné filosofy. Aby se nám rozumělo: neradíme ještě hodit kulometry do starého železa; to by znamenalo vydávat se na pospas zvlí některého souseda, který nejen kulometry ještě nezahodil, ale dokonce dovází nové přes Sv. Gotthard; ale radíme, aby mírová politika byla stavěna nad kulometry a ne kulometry nad mírovou politiku.

Pešt versus Praha 60 : 10.

Koncem dubna zahájí v Budapešti činnost rozhlasová stanice o 60 KW. Bude šestkrát silnější než pražská (strašnická). Se stanicí bratislavskou a košickou je nejlépe ji nesrovnávat. Můžeme srovnávat dobře tuto 60 KW budapeštskou stanicí s 1/2 KW stanicí v Košicích? Poměr 60 KW : 1/2 KW? Představme si, co těchto 60 KW v anténě budapeštské stanice bude znamenat: bude ji poslouchati největší část Slovenska. Uvažme, že Maďarsko v rozhlase není a nechce být neutrální; i v rozhlase říká své: nem, nem, soha! Ne, ne, nikdy! Velká část Slovenska bude ve sféře budapeštského rozhlasu; velká část země,

kde agitují Maďari, kde slovenský lid pomalu, těžce se probouzí, země, kde Tuka píše své nebezpečné státně-filosofické úvahy. Horká země! Země, kde lidé, kteří mají odpovědnost za Slovensko, by měli popadnout rozhlas všemi deseti, protože je to instrument, který den ze dne, od rána do večera může slovenský lid udržet při sluchátkách, které by lid pobízely, poučovaly, vychovávaly, bavily. Tím spíše pak, že maďarský rozhlas je tendenční, protislovenský, protičeskoslovenský. Práce pro stát by byla, chodit od domu k domu, agitovat na Slovensku: poslouchajte radio, poslouchajte Bratislavu! To by ovšem předpokládalo silné stanice na Slovensku. Dnes stanice bratislavská a košická jsou vše jiné než dobré radiostanice pro Slovensko. Na Slovensku (vyjma malých kousků) není tyto stanice slyšet. Za to je slyšet Pešt. Maďari dovedou ocenit, co rozhlas znamená nejen v maďarské, ale i slovenské vesnici. Tam, kde lidé zápasí s čtením, psaním, počítáním, kde se čtou těžce jen modlitební knížky, kde kněz má moc, tam rozhlas je závanem nového života. Slovensko ho potřebuje jako soli. Nedívejme se na rozhlas s patra. Podívejme se na to, co může znamenati v zemi, která potřebuje vzdělání, probuzení; podívejme se, je-li správně ponechati Slovensko a P. Rus ve vleku rozhlasu maďarského.

K. T.

P O L I T I K A

Gaetano Salvemini:

Jak zachází fašismus s odpůrci.

Uveřejňujeme tento článek vynikajícího italského exulanta, abychom ukázali, co to konkrétně znamená fašismus, a co je to, nač u nás má zásluku p. Gajda a jeho společnost.

Když odpůrci fašismu shledají, že život v Itálii je nesnesitelný, a pokoušejí se dostat za hranice, není jim to dovoleno. Dne 5. listopadu 1926 vydala totiž vláda nařízení:

»Veškeré pasy do ciziny musejí býti vráceny a veškeré pasy vydané musejí býti škrtnuty s výjimkou těch, jejichž majitelé jsou za hranicemi. Jakýkoli pokus opustiti zem bez správně vystaveného pasu, se trestá. Všichni, kdož se pokusí bez oprávnění překročiti hranice, budou zastřeleni.«

Každý, kdo se provinil nedovoleným opuštěním vlasti z důvodů nesouvisících s politikou, podléhá trestu žaláře od 6 měsíců do 3 let. Každý, kdo opustí vlast z důvodů politických, jest odsouzen maximálně na 6 let a k neomezené peněžité pokutě, která může dosáhnout až úplné konfiskace majetku. Zplnomocnění pohraniční strážě, zastřeliti každého, kdo by se pokoušel přejíti zakázané cesty, rovná se zavedení trestu smrti, avšak trestu smrti provedenému bez soudu podle libovůle lidí z fašistické milice, kteří jsou současně žalobci, soudci a katy. Není ani třeba říkati, že politicky podezřelí nedostanou pasů.

Gugliemu Ferrerovi nebylo dovoleno navštívit Ženevu, kde měl míti historickou přednášku, ani Spojené státy. Popolo d'Italia psal dne 1. března 1927:

»Signor Ferrero jest anti-Ital, anti-Říman a anti-fašista. Je proti všemu, co je dnes živoucí a mocné v Itálii. Zajistě nechce jíti do Ameriky, aby anti-italskou propagandou vydělával peníze svobodnému zednářství. (!) Fašismus je šlechtný, ale není tak úplně hloupý.«

Corriere della Sera oznámila, že 8 uprchlíků, kteří se pokoušeli vykrásti se z Itálie, bylo dopadeno několika úředníky

milice, na francouzské lodi Gauthier, v přístavu neapolském, a byli ihned uvězněni. To bylo vše. Doplnění těchto faktů podal však komunistický poslanec M. Vaillant-Couturier ve francouzském parlamentě. Těchto nešťastných mužů bylo 18. Patnáct z nich bylo dopadeno fašisty a byli zle zbití holemi a hlavněmi revolverů a hozeni jako poražený dobytek do člunu, ve kterém fašisté k lodi přijeli.

Každý jest nucen podrobiti se rozsudku, třeba by byl zatčen daleko před hranicemi, prostě jen na základě podezření, že má úmysl opustiti zem bez povolení. Signor Degasperí, do listopadu 1926 poslanec a tajemník křesťansko-demokratické strany, byl zatčen pro tento zločin v březnu 1927. Úřední zpráva oznamuje, že byl zatčen v tu chvíli, když se pokoušel překročiti jihoslovan-skou hranici. Byl za to odsouzen na půl druhého roku do vězení. Při procesu udávali soudcové důvod odsouzení takto:

»Pokus o nezákonné opuštění vlasti jest novým zločinem podle našeho zákonodárství. Zákon o veřejné bezpečnosti, který nyní platí, odůvodňuje to všeobecným zájmem a nikoliv ochranou práv jednotlivce. Tento zákon byl vydán s jasným smyslem pro politickou moudrost, aby chránil stát a národ před ohavným počínáním těch občanů, kteří, prchající za hranice, mohou poškoditi a podvrátiti dobré jméno a osud země, kterou opustili. Je tedy třeba vládního zásahu, aby bylo zabráněno útěku. Je dobrým právem vlády, rozhodnouti podle vlastní úvahy vzhledem k osobní kvalitě a důvodům, má-li odchod za hranice býti povolen. Degasperí chtěl z politických důvodů prchnouti za hranice, což neznamená, že by se byl bál represálií svých odpůrců politických, nýbrž, že bylo jeho vlastním přáním odejít z politického života své vlasti, v němž hrál významnou roli jako exponent jedné z největších politických stran. Není žádného důkazu, že by byl Degasperí vystaven politické persekuci, ale i když předpokládáme, že se cítil pronásledován a proto že chtěl prchnouti, je nesporné, že vláda musí tím spíše zabrániti nedovolenému útěku za hranice, čím více mohla očekávati od mentality těch, kdož ve své politické minulosti byli jejími odpůrci, že jejich činnost bude škoditi zájmům vlasti.«

Signor Turati píše ve svém dopise ze dne 11. srpna 1927 M a nchester Guardianu:

»Jednoho večera v listopadu 1926, opustiv svůj byt, šel jsem schodištěm a dvorem do sousedního domu, ze kterého jsem v pološeru neviděn mohl odejít, zatím co moji hlídači se spolu bavili. Jel jsem navštívit svého starého přítele, který obýval malý domek v provincii Varesi. Zůstal jsem zde až do 2. prosince. Ale dověděl se, že mne úsilovně hledají, nechtěl jsem býti příčinou přítelova stíhání, i rozhodl jsem se, opustiti toto útočiště. Druhého dne sám milánský prefekt, doprovázen policejním inspektorem, poslaným ihned z Říma, přišel s několika policisty do domu mého přítele. Shledav, že jsem pronásledován a ohrožován, počal jsem uvažovati o nutnosti útěku za hranice. Nechtěl jsem opustiti zemi, byl jsem doslovně z Italie vyhnán, stejně nedůstojným jako nezákonným pronásledováním. Jedině proto, že jsem shledal, že pronásledování se stává čím dál tím nestoudnějším a že, kdekoli jsem našel útočiště, jsem jen vzbudil nepřijemnosti svým přátelům, rozhodl jsem se prchnouti přes moře. Odejel jsem v noci 11. prosince 1926, poblíž Savony. Za silného vínobití a černé noci řídili jsme svůj malý člun, aniž bychom měli po dlouhou dobu pojem o směru. Konečně z rána, dne 12. jsme zahlédli Korsiku, ačkoli vítr a vlny nás nesly směrem k opačnému pobřeží, než na kterém jsme chtěli přistáti. Když člověk, 70 let starý a k tomu nemocný, jako jsem já, je nucen prchatí za takových okolností, je to nejlepším důkazem, jak nemožným se

stává život v Itálii všem, kdož se nepodrobují diktátorství. Všichni, kdož pravidelně navštěvovali v Miláně můj dům, moji nejintimnější přátelé, ba i můj lékař, byli ihned zatčeni. Někteří z nich byli uvězněni nebo internováni na ostrově.«

Italský příslušník je i za hranicemi pronásledován »Novým fašistickým státem«. Královské usnesení z r. 1927 nařizuje totiž, že žádný italský příslušník nesmí za hranicemi přijmouti službu u cizí vlády neb mezinárodní veřejné instituce politického rázu (Společnost národů) bez předcházejícího svolení italské vlády. Takové svolení může býti kdykoli odvoláno. Netřeba říkati, že svolení jest dáno pouze těm, kteří pracují pro italskou vládu ve Společnosti národů, nebo těm, kdo promění universitní křeslo v středisko fašistické propagandy.

První povinností italského občana za hranicemi jest, nepřijíti do sporu s propagandou. Zákon z r. 1926 prohlašuje:

»Občanského práva pozbývá ten, kdo se za hranicemi dopustí činu, vypočteného k rozvrácení veřejného klidu v Itálii, nebo jenž má za výsledek poškození italského zájmu, neb dobrého jména a prestyže Italie, i kdyby tento čin neměl zločinného úmyslu. K ztrátě občanského práva připojuje se také sekvestrace a v nejhorším případě i zabavení majetku.«

Ministerstvo vnitra vynáší rozsudek, když se bylo zeptalo před tím na mínění komise, složené ze 2 soudců a 3 vyšších úředníků. Tato komise není povinna slyšeti obhájce. Ministerstvo vnitra není vázáno nálezy komise a z jeho rozsudku není odvolání.

Jestliže tento mistrovský kousek fašistické právnícké mentality selhal při slídění po politických psancích, byly vymyšleny nové útrapy zákonem z listopadu 1926: Ti italské příslušníci, kteří mimo království rozšiřují neb sdělují pod jakoukoli formou nesprávné, přehnané nebo tendenční pověsti či novinky o vnitřním stavu vlasti ke škodě dobrého jména a prestyže státu a jejichž činnost jest zásadně proti národním zájmům, podléhají vězení od 5 do 15 let, ztrátě občanských práv a zabavení majetku. Věc se vyřizuje zvláštním tribunálem pro obranu státu, který jest složen, jak již bylo uvedeno, z důstojníků fašistické milice.

Milánský týdeník, Il Torchio, orgán fašistického spolku žurnalistů, v červnu 1927 píše:

»Kupředu, fašisté, vy, kteří milujete duceho s vášnivou oddaností, překročte hranice! Překročte je v desítkách, ve stech, tisících. Vyčistěte silnice světa! Prohleďte všechny země a vražte svoje ostrá bodla do každého! Vaše zbraně budou poskvrněny hnojem, jedem a krví. Vaší věcí jest, bítí se ve jménu posvěcené Italie a duceho. Bez smilování a bez přestání, čím více tím lépe, jednou pro vždy sražte všechny nepravé, všechny pokrytecké, všechny bývalé Italy. Kdekoli je lze nalézt, vyhleďte a zabte je! Jejich vyhubení musí býti neúprosné a absolutní. Ani památka nesmí po nich zůstatí. Jen tak lze Itálii zbaviti věčného démona, jen tak lze ji zachrániti před propastí. Bezpečnost duceho to vyžaduje. Proto fašisté, kupředu! Zabíjejte!«

To není nový objev z roku 1927. Roku 1923 Mussolini poslal do Paříže Duminiho, Volpiho a Co., aby dali lekci italským komunistickým fašistům.

Čtenáři mi dovolí, použití vlastního případu, abych ukázal význam tohoto zákona. Za poslední dva roky fašistický tisk uveřejňoval ustavičný proud výhrůžek proti mně. Vybral jsem pouze dvě ukázky z této sbírky:

»Impero, 24., 25. ledna 1926: Pro Salveminiho jest pouze jedno řešení: bídná smrt. Doufáme, že požehnaná ruka nadšeného fanatika najde způsob umlčení tohoto ničemného zdroje zrady. Chladné oceli jest mu zapotřebí.«

»Impero, dne 17. ledna 1926: Nikoho by to nepřekvapilo, kdyby se našlo několik srdnatých a odvážných fašistů, kteří

by ztratili trpělivost a poslali jej do klidnějšího a lepšího světa.«

V září 1927, při jedné hostině, pořádané fašisty v restauraci Kettner v Londýně, fašista, který přijel právě z Itálie, měl řeč, jež byla londýnskými fašistickými novinami takto zaznamenána:

»Náš soudruh, který právě přijel z Itálie, vyjádřil nelibost, kterou i my cítíme, nad protinárodním počínáním vypovězenců. Dal však svou nenávist vůči těmto degenerovaným Italům najevo upřílišněným způsobem, přičím se ustanovením londýnského fašismu, která káží moudrou mírnost a absolutní poslušnost zákonů země.«

Noviny však nevysvětlily, že tato ušlechtilá nenávist přednášejícího fašisty měla formu dotazu, jak to přijde, že doposud ještě nikdo nezabil Salveminiho. Předpokládejme, že by mne posvěcená ruka nadšeného fanatika, rozohněného tímto článkem v Anglii, zabila. Dostal-li by se bez pohromy z rukou anglické policie, obdrží od své vděčné vlády pensi. Odsoudil-li by jej anglický porotní soud na jakoukoli dobu do vězení a jeho zdraví by tím utrpělo, dostane rovněž pensi. A kdyby jej pověsili, dostane pensi jeho rodina.

Jest vždy trochu riskantní napadati uprchlíky za hranicemi, moudrost radí, zasáhnouti je stíháním jejich přátel a příbuzných, kteří zůstali v Itálii. Z toho důvodu Signor Melchioriri psal v *Popolo di Roma* a 28. září 1926:

»Ti, kdo uprchli za hranice, musí býti štváni a pronásledováni a život se jim musí znemožniti. Každá obec má povinnost, míti seznam všech, kdož z jakýchkoli důvodů šli za hranice, a zaznamenati adresy jejich rodin. Snad nebezpečí, že lid se pomstí na jejich rodinách, odstraší tyto bastardní syny před dalšími útoky proti vlasti.«

O měsíc později týž horlivý fašistický vůdce psal v témže listě:

»Četli jsme s největším uspokojením seznam prvních 15 přeběhlíků, kteří se zřekli své národnosti. Konečně! Ale není jich dosti. Jsou zde ještě morální uprchlíci, kteří zůstali doma.«

Rodiny politických vězňů, kterým bylo pomozeno ze zahraničí, a ti, kteří byli činní jako pomocníci, byli odsouzeni k jedno-, dvou- až tříletému vězení. *Messaggero* dne 22. července 1927 oznamuje, že bylo zavřeno 8 žen z Minervino (provincie Bari), vesměs manželek, matek nebo dcer komunistů, odsouzených na 16 až 30 let do vězení:

»Před časem« — vysvětlovaly noviny — »šéf policie byl upozorněn, že několik rodin, bydlících ve městě, občas dostává dopisy z Marseille. Bylo zahájeno pátrání, při němž bylo zabaveno několik dopisů, a tím vyšlo na jevo, že dopisy obsahovaly peníze, znamenající rudou pomoc pro rodiny uvězněných pro vraždu dvou fašistů.«

Sestře není dovoleno psáti bratrovi. Ve Vicenze r. 1927 policie žádala Signoru Luisu Rota-ovou, aby se dostavila na policejní úřad. Signora Rota jest ženou důstojníka letectví, fašisty v každém směru, ale psala jednomu z bratrů, který jest politickým vypovězencem ve Francii. Byla vyslýchána, kárána a vyšetřována, poněvadž psala uprchlíkovi — nebo jak se fašisté jemně vyjadřují — »odpadlíkovi« a »bastardovi«. V červnu 1927, Michele Mazzoni, americký občan italského původu, sídlící v Brocktonu (Massachusetts), dostal dopis své sestry Rosiny z Castelvechio di Puglia, ve kterém mu oznamovala, že starosta obce jí několikrát předvolal a vyhrožoval, že, nezanechá-li její bratr protifašistické činnosti ve Spojených státech, vypoví jí také z vlasti.

Lidé jsou uvěznováni na neurčitou dobu, i když korespondenci žádnou nevedli, pouze proto, že jsou stejné krve jako »odpadlíci«. Bratranec a synovec Signora Cesara Rossiho, bývalého šéfa tiskové kanceláře Mussoliniho — nyní uprchlíka ve Francii — první státní úředník bez jakéhokoli politického smýšlení, druhý 17letý hoch, byli zavřeni na více než jeden rok, aniž jim mohlo býti něco vytýkáno, aniž byli vyšetřováni a aniž byli vůbec žalováni. Jestliže uprchlík opustil matku, ženu a děti v Itálii, neobdrží jeho rodina pasů, aby se mohla spojit se svým živitelem. Musí zůstat v Itálii jako rukojmí.

Tato ďábelská taktika měla již tragický výsledek. V Paříži v září 1927 mladý pětadvacetiletý dělník, jménem Sergio di Modugno, zabil italského vicekonsula hraběte Nardinioho v zoufalství nad nemožností, dostatí svou ženu a děti z Itálie. Roku 1920 žil jako dělník v Cerignola (provincie Foggia). V únoru 1921 byl zavřen a vězněn až do prosince. Po propuštění nikdo v jeho rodném městě ho nechtěl zaměstnat. Od března 1922 do února 1923 pracoval v Římě jako zedník. Potom jej policie dopadla, zatkla a donutila jej, aby se vrátil zpět do Cerignola. Tam se oženil a měl syna. Jelikož však nemohl zde dostatí práci, šel nešťastník znovu v roce 1924 do Říma. Ale i zde hledal práci s velkou námahou, protože zamítl zapsati se do fašistické unie. Policie mu nabízela vyzvědačskou službu, což zamítl také. Byl tedy zatčen v předvečer 1. května 1926, potom v září a v listopadu znovu. V únoru 1927 uprchl do Francie, kde konečně práci našel.

Odtud se snažil dostatí svou rodinu do Francie. Avšak marně. *Popolo d'Italia* píše jako o samozřejmé věci:

»Jeho žena, která dala podnět k podezření vzhledem k svému politickému chování, zůstala v Římě, když jí byl odepřen pas do zahraničí.«

Po sedmi měsících zoufalých pokusů Di Modugno vrátil se na konsulát a žádal konečně vyjádření. Vicekonsul řekl: »Nevím, co dělat, ale mohl byste napsati římskému guvernérovi a on učiní, co uzná za vhodné.« Nešťastník ztratil hlavu: Vytáhl revolver a vicekonsula zastřelil. V jeho bytě pak francouzská policie našla dopis jeho ženy, který zněl:

»Když myslím na Tebe, můj jarní kvítku, srdce mé bije vřelou láskou k Tobě, a pomyslí-li, žes tak daleko, mám pouze jedinou touhu: Chtěla bych Tě přivínouti k sobě tak, až bych duši vypustila.«

Po tom činu, spáchaném jejím manželem v Paříži, byla uvězněna a pak internována.

Než zanechám tohoto předmětu, nutno podotknouti, že podle navrhované osnovy trestních zákonů, uveřejněné v srpnu 1927, mají býti nejen italská příslušníci za hranicemi, ale i cizinci podrobeni novým fašistickým trestním zákonům, pokud jde o činy jimi provedeny za hranicemi a pokud se nelíbí italské vládě. Příslušný text zní:

»§ 7. Každý občan nebo cizinec, který na cizím území se dopustí politického zločinu, bude trestán podle italského zákona. Politickým zločinem podle tohoto ustanovení jest každý čin, porušující buď právní nebo politický zájem státu. Na každý obyčejný zločin, provedený buď dílem nebo v celku z politické nebo sociální pohnutky, nahlíží se rovněž jako na politický čin.«

Tedy cizinec, který jest členem tajemné společnosti nebo mezinárodní organizace, podléhá trestu, jakmile vkročí na půdu italskou. Tak Angličan, který jest svobodným zednářem, nebo členem Labour Party, nebo členem Y. M. C. A., necht tuto skutečnost neprozradí, pojedede-li do Itálie, až vstoupí v platnost fašistický trestní zákon.

NARODNÍ HOSPODÁŘ

R. N. Dr. J. Stránský:

Třídní loterie.

Kdyby se lidé řídili vždy příslovím: Lepší hrst jistoty než pytel naděje, nemohla by loterie vůbec existovat. Poněvadž však lidský optimismus je nesmrtelný, doufá každý, kdo si koupil los, že vyhraje alespoň hlavní výhru, a nepočítá, je-li hra spravedlivá či nikoliv. Pohodlnost nutí lidi, aby hráli; vždyť je to tak lákavé za poměrně nepatrný peníz získati si naději na pohodlný život bez práce a námahy.

Romantismus a touha po slávě žene lidi, aby podnikli něco nebezpečného a nejistého. Někdo při tom riskuje život, jiný pouze jmění nebo aspoň část jeho. V moderní době těší se ovšem větší oblibě riskování peněz, poněvadž moderní člověk je si dobře vědom, že žije jen jednou. Tyto lidské vlastnosti daly původ hazardním hrám, ať už v karty nebo ruletu, sázkám na koňských dostihách a konečně i loteriím.

Počátky loterie spadají na počátek 16. století do Holandska, odkud se rozšířily brzy i do ostatních evropských zemí. Původně byly pořádány loterie pouze k dobročinným a veřejně prospěšným účelům, brzy však vlády jednotlivých států seznaly jejich výnosnost a začaly samy pořádati loterie, které se tak staly zdrojem státních příjmů. Soukromé loterie byly co nejvíce omezovaly, aby nekonkurovaly s loteriemi státními. Pomalu vyvíjel se v mnohých zemích loterijní monopol, a státy bránily se proti cizím loteriím tím, že zakazovaly svým občanům pod přísnými tresty kupovati cizí losy. Přes to, že se stále více a více vyskytovaly hlasy, že loterie je využíváním hráčské vášně, které není důstojné státu, udržela se v mnohých zemích až dosud. Pouze několik států se odhodlalo zrušiti své loterie během 19. století, jako Anglie, Belgie, Francie, Švédsko a Švýcarsko. Ve Spojených státech severoamerických jsou zakázány veškeré druhy loterií jako nemorální. Naproti tomu udržely se loterie podnes ve střední a jižní Evropě, a sice hlavně loterie třídní, kdežto malá (číselná) loterie existuje již jen v Rakousku a Itálii.

Třídní loterie, kterou jsme zdědili po Rakousku, byla upravena u nás vládním nařízením z roku 1919, a sice v tom smyslu, že procento výher z herního kapitálu bylo zvýšeno ze 70 na 75.

Československé loterní ředitelství, které je státním podnikem, pořádá ročně dvě třídní loterie. Při každé z nich vydá určitý počet losů, který je opatrně volen podle počtu přihlášek loterních prodejen. Počet vydávaných losů, který v první československé loterii činil 60.000, rychle stoupal a dosáhl v roce 1925 maximální výše 250.000, načež od roku 1926 pomalu klesá.

V nynější 18. loterii je vydáno 230.000 losů, z nichž polovina, t. j. 115.000 vyhrává. Pro každou z pěti tříd musí si hráč koupiti nový los, a hráč, který začne hrát v pozdější třídě nežli první, musí doplatiti losy všech předchozích tříd; toto opatření je nutné proto, že by jinak každý začal hrát teprve v páté třídě, pro niž počet výher činí 98.200, kdežto v každé z prvních čtyř tříd vyhrává pouze 4.200 losů. Toto rozdělení výher je voleno z toho důvodu, aby nikdo nepřestal hrát před pátou třídou. Z následující tabulky (sloupec 5. a 7.) je

patrná skutečná hodnota losu pro hráče, který přeručí předčasně hru po první, druhé nebo další třídě:

Třída	Počet losů	Počet výher	Uhrnný obnos výher	Skutečná hodnota losu v Kč	Cena losu v Kč	Hodnota losu v % ceny losu
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	230.000	4.200	1,221.760	5'31	80	6'64
2.	225.800	4.200	1,684.000	12'77	160	7'96
3.	221.600	4.200	2,140.480	22'43	240	9'35
4.	217.400	4.200	2,591.200	34'35	320	10'73
5.	213.000	98.200	49,757.200	267'95	400	66'99

a dvě prémie

Při tom ještě nutno uvážiti, že výhry vyplácí se později, než byly losy zaplacený, takže hráči tím ztrácejí ještě na úrocích. Z tabulky je nejlépe patrné, jak nevýhodnou hrou je třídní loterie, zvláště pro ty, kteří přestanou hrát před koncem. Ovšem nejhůře na tom zůstane těch 115.000 lidí, kteří nevyhrají vůbec nic; v tom spočívá rozdíl loterie třídní od loterijních zápůjek, kde naděje na výhru je zaplacená pouze nižší úrokovou mírou ze zápůjčky, avšak kapitál dostane majitel zápůjčky vždy zpět. Aby se hry nemohli zúčastniti chudí lidé, je cena losu stanovena poměrně vysoko, čímž jsou odstraněny zjevy běžné při hře v malé (číselné) loterii neblahé paměti, kam právě nejchudší sázeli své poslední nepatrné úspory. Ovšem toto opatření je poněkud paralysováno tím, že vedle celých losů vydávají se také jejich čtvrtky a osminky. Pro zvýšení zájmu o hru v třídní loterii jsou zavedeny t. zv. prémie, které umožňují, že hlavní výhra může dostoupiti výše až 2 milionů Kč.

Přes všechny morální a národohospodářské důvody, které se obrací proti třídní loterii, je téměř jisto, že tato se ještě po dlouhou dobu udrží. Jsou to především důvody státního zisku, které ji udržují při životě. Vždyť třídní loterie figuruje v našem státním rozpočtu na rok 1928 čistým ziskem 42,000.000 Kč.

Vedle toho je jisto, že kdyby u nás třídní loterie nebyla, plynula by značná část tohoto zisku do ciziny, neboť ve všech okolních státech je třídní loterie zavedena a to většinou za podmínek pro hráče méně výhodných než u nás. Zrušení třídní loterie způsobilo by pak také značné rozšíření jiných hazardních her, jako je tomu na příklad ve Francii, kde je příliš rozšířena spekulace na burse, nebo v Anglii, kde se prosází mnoho peněz na dostihách. Nesmí se pak také zapomínati na důvody psychologické, které mluví pro zachování třídní loterie. Pro mnoho lidí je hra jedinou nadějí a útěchou, jediným vzrušením, které pro ně existuje. Také státník musí počítati s existencí hráčské vášně.

Výhodou naší loterie jest, jak již uvedeno, že zneumožňuje chudáku věnovati poslední groš na mátohu zisku tak nepravděpodobného. Mimo to je třeba uznati, že naše třídní loterie je vypravena stále ještě výhodněji než loterie cizí.

Hráčská vášně zjednáva si tam, kde není vůbec loterie, ventil nespočetnými hazardními hrami, v poslední době v nepříčetných přímo sázkách podporovaných známými »automaty«. Bylo by záhodno, aby tyto náhodové hry byly podrobeny přísnému zkoumání nejen s hlediska počtáře, ale také s hlediska výchovného a psychologického.

LITERATURA A UMĚNÍ

Zorka Zemanová:

Orchestr jazzu.

Jazzová hudba vábí nás hýřivou záplavou zvuků, vzrušuje k pohybu a dráždí synkopovaným rytmem. Je nesentimentální a přece vášnivá.

Jazzový orchestr nacházíme u nás aspoň doposud jen v zábavních místnostech, nikoli na koncertním podiu. V tom nás předčila Amerika White manovým jazz-orchestrem s funkcí vážné hudby koncertní. Jazzový orchestr neznamena však orchestr stálý a vždy stejně obsazený. K hlavním nástrojům jazzovým patří: jazzband, saxofony, trubky, pozauny, koncertní pily, banja, ukulele a akordiony. Hlavním znakem jazzového orchestru jest tedy omezení smyčcových nástrojů na minimum a zdůrazňování nástrojů žestových, zvláště však bicích. Houslové kantilény a palčivá něha smyčců nemají zde místa. Jazz hledá výraz stručný, spíše suchý a nenáročně vtípný, ale mnohobarevný a rytmicky silně význačný. Proto převládají nástroje bicí a smyčce dostávají funkci zcela jinou, než mívaly dříve. Jazz-band není vlastně nic jiného než miniaturní seskupeninou bicích nástrojů. Přesto, ač vlastně jazz-band jest nejdůležitější složkou jazzového orchestru, není nutnou podmínkou. Je-li totiž možno nahradit jej něčím jiným, na př. šťastným kombinováním jiných nástrojů tak, aby se dosáhlo barvy jazzové a výrazného rytmu. Základ jazz-bandu jsou dva bubny, velký a malý, a činely. Velký buben (gran-cassa; bass-drum) má zvuk temný, hluboký, jako vzdálený hukot. Buben malý (tamburo) liší se od velkého hlavně tím, že kůži má napjatější, protože i jeho zvuk jest vyšší, jásavější a vířivější. U bubnu jedná se především o rytmické zdůrazňování hudby, neboť dobrá polovina bicích nástrojů vůbec nemá tonu v přesné absolutní výšce, nemá tonové stupnice. Proto u bubnů jde zvukově jediné o jejich dunivý zvuk, šelest, chvění, ovšem po stránce rytmické jejich úloha jest nesmírná zvláště v jazzu. Řekli jsme, že buben nemá určitého tonu. Kdybychom však přesněji analysovali zvuky jednoho bubnu, poznali bychom i zde různé odchylky zvuku vyššího a nižšího, různé zvukové nuance. Poznali bychom, že záleží na místě, na které se bije paličkami a dále že záleží i na materiálu, z něhož jsou paličky zhotoveny, a mnoho jiných podrobností, do nichž jest zasvěcen nejvíce hráč z vlastní praxe a který těchto nuancí nejlépe dovede využít. Kromě bubnů důležitou roli zde hrají činely (piatti; cymbales). V koncertním orchestru bývají to dva mosazné kotouče, jež na sebe narážejí, kdežto zde jest to kotouč volně zavěšený, na nějž se bije paličkou. Činely mají zvuk pronikavý, a proto jest nutno s nimi opatrně zacházeti. V jazzu jsou téměř nepostradatelné pro svůj řinčivý zvuk a osvěžující rytmus, ale i zde je lépe, přijdou-li pouze v pravý čas. Činely stejně jako bubny nemají tonové výšky a jejich notace jest proto jednoduchá. K bicím nástrojům v jazzu náleží ještě celá řada jiných instrumentů, i zcela nových; bicí nástroje jsou vůbec základem a tepnou jazzového orchestru. Dříve se však obrátíme k jiným. Zcela ojedinelé místo v jazzu zaujímají saxofony. Saxofon není objeven ovšem teprve jazzovou hudbou, neboť ho bylo používáno často již od jeho narození kolem r. 1840, ale pro jazz byl objeven ve formě nositele melodických linií, neboť houslový ton působil by příliš měkce a citově. Housle jako vedoucí hlas zde úlohu svou dohrály, mohou saxofon toliko podbarvovati, ale nikoli převyšovati. Již Berlioz poukazuje na zvláštní vlastnosti saxofonu, na jeho podobnost se zvukem violoncella, klarinetu a anglického rohu. Saxofon má kromě toho i značné možnosti technické. Berlioz vystihuje dále, že vysoké tony hlubších saxofonů mají

v sobě cosi namahavého a bolestného, hluboké tony zas klidného až vznešeného atd. Kvalita tonová řídí se zvláštnostmi jednotlivých druhů saxofonů. Rozeznáváme na př. alt, tenor, bariton, sopranino a bas-saxofon, z nichž nejužívanější jsou altový in Es a tenorový in B. Zvláštního, ušlechtilého zvuku docíluje saxofon proto, že spojuje v sobě vlastnosti klarinetu tím, že má třtinový plátek, s vlastností žestových nástrojů svým mosazným tělem, dole zahnutým v podobě lulkly. Zvláštního pak zbarvení zvukového u různých druhů saxofonů využívá se v jazz-orchestru neustálým střídáním saxofonů při hře. V jazzovém orchestru dále málokdy chybí banjo, národní to hudební nástroj severoamerických Negrů. Banjo je nástroj drnkací o 5—7 strunách. Poněvadž struny jsou napiaty nad železem, podobajícím se tamburině (baskickému bubnu), má ton banja charakteristické vlastnosti zvuku struny, ale zvuku ihned tlumeného. Na banjo hráč ponejvíce akordicky drnká, ale naznačuje-li delší čas rytmus způsobem monotonním, banjo unaví. Jinak je to právě banjo, jež udržuje zvláštní napětí a zneklidňuje. Přináší s sebou vždy něco ze své vlasti. V jazz-orchestru vídáme také často akordion z rodu tahacích harmonik. Od r. 1829 prodělala tahací harmonika značnou změnu, takže dnes vidíme nástroj velmi zdokonalený, schopný nejen diatonické škály, nýbrž i tonů chromatických. Akordion má funkci stmelování zvuků ostatních nástrojů v orchestru, tedy jakési výplně harmonické. Ale i melodicky zní dobře, neboť lze je i technicky výborně ovládati. Ostatně kdo by neznal z vlastní zkušenosti princip tahací harmoniky a nepocítil tu její zvláštní funkci dynamickou, s tělesnou téměř reakcí, spočívající na střídavém roztahování a stlačování. Z bicích nástrojů, řekli jsme, největší důležitost mají bubny a činely. Ale kromě těch sem patří ještě velké množství nástrojů, na př. bubnu podobný, dřevěný a kožený tom-tom a tamburina (pandero), baskický či rolnickový buben. Dále triangel (triangolo), do trojúhelníku zločená tyč ocelová, na kterou se bije ocelovou hůlkou, s jasným zvukem. Tamtam čili gong, původu čínského, který svým hutným a nosným zvukem jest účinným úvodem hlavně všech začátků a konců. Velký buben a malý buben, činely, tamtam, tamburina, kotly, triangel a gong náleží k nástrojům bicím, jež nemají určité výšky tonové. Do skupiny melodických však nástrojů bicích, kde výška tonová má již svou absolutní hodnotu, patří především xylofona marimba čili africký xylofon. Xylofon skládá se ponejvíce z dřevěných ozvučných destiček, na něž se bije dvěma paličkami. Zvuk má proto poněkud klapavý, jakoby dutý, čehož využil vhodně Saint-Saëns v »Tanci kostlivců«. Tubafon naproti tomu má laděné trubice kovové. K bicím nástrojům melodickým patří také zvony a zvonková hra. K jazzovým nástrojům druží se dále ještě nedávno modní havajská flétna, chvějivě žalostná kanadská pila, z drnkacích nástrojů kromě banja i mandolína, kytara a malé ukulele. O nástrojích, jež jsou odkazem staršího obsazování, jako jsou klavír, housle, flétna, klarinety, trubky a pozauny, netřeba se zvláště zmiňovati. Jedině snad o tom, že v jazzu basový základ zastupuje často místo smyčcového kontrabasů s uzafon, jež má hutný basový ton, anebo helikon, basová tuba okrouhlého tvaru. K podružnějším nástrojům jazzovým, k tak zvaným efektním nástrojům, náleží ještě saza fon, principem dětská trubka, a flexaton, ocelová destička, na kterou naráží paličky s jasným zvukem. Mezi efektní nástroje patří ještě řada jiných. Ale nejenom nástrojů, nýbrž i okamžitých vynálezů a pomůcek, jimiž jazzoví hráči zasypávají jazz jako lesklým deštěm drobných zvuků ve formě řinčení, tlučení, šelestů, hvízdání, pískotu atd. Především lidský hlas může velmi sugestivně působiti, je-li ho využito v příhodné chvíli. V okamžiku velkého napětí hlas, jenž se vmísí v plačtivě pištivé zvuky vysokých saxofonů nebo sordinovaných

trubek, do váhavého rytmu black-bottomu alebo křepčivého charlestonu. Jindy si zavýskne někdo úplné solo. Ale někdy lidský hlas nestačí k pozdvižení nálady, ani s tou nejlepší angličtinou. Tehdy je zapotřebí něčeho výraznějšího, na př. zadupání, zabouchání, a to do čehokoli a čímkoli, co je právě po ruce. Ale stane se, že ani tím nedosáhne se vyžadovaného efektu, a tu nepomůže již nic jiného než rána z revolveru nebo automobilová houkačka. Jindy se zase zachce hvízdání a pískání, vysokého a tenkého zvuku téměř poetického. K tomu slouží nejen různé druhy píšťal, jak o nich byla zmínka, nýbrž i píšťalek; kukačka, slavík, křepelka, cvrček, ti všichni jsou zvčnění v píšťale. A což teprve žábí kvák a kachní kvák! Jindy však nás jazzová hudba a naše reagující nervy přivedou k touhám méně písklavým, ale za to drncivým, hrčivým, řehtavým, jako když chceme pobaviti nebo postrašiti malé děti. K tomu slouží různé řehťačky, bouchačky, vítr, déšť, bouře — všechno je možno napodobit a často velmi jednoduchým způsobem, na př. kusem plechu. Také lze smetáčkem o kořových tyčinkách šustěti po napiaté bláně bubnu atd. atd. Těchto nápadů jest mnoho a je jisto, že se zde otvírá velké pole pro vynalézavé. Zkrátka jazz-orchester se řídí praktickou zásadou: Všemi prostředky k cíli...

Obsazení jazz-orchestru bývá různé. Baresel v brožuře »Das Jazz-buch« uvádí normální obsazení jazz-orchestru 11—12tičlenné, s nástroji: klavír, jazz-band (bicí nástroje), 2—3 saxofony, housle, 2 trubky, pozoun, banjo, suzafon a kontrabas. Víme však, že i obsazení daleko menší může zníti také dobře, na př. orchestr 6tičlenný, případně ještě menší skupina, klavír, saxofon, housle, banjo a akkordion, tedy bez jazz-bandu. Záleží ovšem v prvé řadě na skladbě, aby jí obsazení vyhovovalo. Bylo řečeno, že melodickým nástrojem v jazzu místo houslí stává se saxofon. Je-li ve skladbě saxofonů několik, neznamená to ovšem, že by všechny tři saxofony na př. hrály melodii. Naopak, prohlížíme-li partitury, vidíme, jak saxofonu přináležejí často i funkce pouze harmonicky vedeného hlasu. Nejužívanější alt-saxofon in Es mívá vedoucí hlas melodický, tenor saxofon in B se k němu družívá pak harmonicky v pěkném duetu. Podobně upraveno jest i trio nebo kvartet saxofonový. Melodii saxofonu podbarvují housle, ale jako melodické nástroje mohou se uplatniti též flétny a klarinety, ovšem, jazz je raději vypouští. Neopstrádatelný jest klavír. Trubka svým jásavým a vysokým zvukem jest nezbytnou téměř každému orchestru, zvláště pak jazzu jest jí zapotřebí. Efektivně působí na př. melodie, nejprve hraná jen houslemi a saxofonem, ale pak stupňovaná a přenesená též do trubek a pozounů (plus xylofon, bubny, činely) a pod. Trubky sordinované mají pak svou speciální úlohu, totiž působiti vtípem a ironií. Tohoto nosově zbarveného a přece jasného a ironicky působivého tonu sordinované trubky všiml si dávno již Rich. Strauss. Ve stejném smyslu používá tohoto efektu i jazzový orchestr. Trubky bývají obvyčně také aspoň dvě, jež se harmonicky doplňují. Ale sordinované trubky neuzívá se často, nýbrž jen na příhodný motivek anebo jako samostatné vložky třeba jen o několika tónech. Také banjo má zvláštní postavení v jazzu. Může hrati melodii s sebou, ale nejčastěji drnká jen doprovod. Získává si proměnlivých sympatií dle toho, s jakým vkusem se ho užívá. Má schopnost rytmicky rychlejším drnkáním působiti zdánlivě nespořádaně na charakter celé skladby, žene ji ku předu bezohledně, a svou odměřenou a úsečnou mluvou vsugeruje posluchači trhavý neklid. Někdy je banjo fádni a mnohomluvné. Jiných efektů dociluje se střídáním nástrojů a jich výměnou při hře, nové nuance způsobují též zvláštní dusítka různých tvarů anebo naopak tonové sesilovače. V jazz-orchestru spatřujeme ustavičnou tendenci k novotám, efektu a barevné proměně. Nejlepší kvalitu a charakter přinášejí jazzové hudbě ovšem dobře kombinované nástroje bicí, jež se stávají zároveň životodárnou rytmickou silou jazzového orchestru. Buben, činely, zvonky, xylo-

fon, co to barev! Bicí nástroje v jazzu jsou jako divoké spřežení, řítící se vpřed, bez zastávky, jen s náležitě udržovaným rytmem zvonivých podkov, dunivé podlahy a rozvřeného vzduchu.

Jazzový orchestr, má-li však dobře zníti, musí míti také ustavičný zřetel ke své technické struktuře a podmínkám. K tomu slouží především odborné znalosti nástrojů a jejich technicky hudební, jak reprodukčním silám tak skladatelí. Na př. i klavírní part nabývá jiného vzhledu technického pro jazzový ensemble, jak o tom svědčí Evansovy »Jazz-etüde für Klavier«. Školy pro cvičení má také ovšem saxofon — Fedorow a Bernards, tenor banjo — Alba, ale co jest zajímavé, že i jazz-band má svou školu Wenskatovu, jazz-band, jehož hra se často přenechávala na pospas vkusu či nevkusy jazz-bandisty, hrajícího z paměti podle své chuti. Ostatně, vždyť na jazzu jest právě nejdůležitější orchestr a jeho dobré znění, respektive nové instrumentační pojetí. Proto pravý jazzový skladatel nebude komponovati nejprve jen pro klavír, nýbrž bude mysliti hned orchestrálně a bude chtít míti svou představu také přesně realizovanou. Literatury pro jazz jest velká záplava, dosud však ponějvíce skladeb cizích. Ale i naše skladby jazzové se začínají uplatňovati na světovém fóru, jmenujeme-li jenom Rudolfa Frimla a jeho »Rose Marie«, též Křenkovo »Jonny spielt auf« a Srkala-(Červinky) »Pražský fox« atd. Známe řadu melodií, ale podle jména pamatujeme si jen některé, nejznámější, jako z »Vest-pocket-revue« »Yes sir, that's my baby«, »Horses-foxtrot«, »Ukulele lady-foxtrot«, nebo přímo z Folies-Bergères »Jaivulurevoir« a jiné jako »Honolulu moon«, »Honolulu song-bird«, »Radio tango«, »Kiss your little baby, good night«, »Blackbottom-foxtrot« a tak dále až do únavy.

*

V těchto dnech přijel se Praze představití král jazzu Teddy Sinclair se svým orchestrem »The Original Orphans Band Savoy Hotel London«. Je nesporno, že londýnský orchestr Sinclairův má vybrané hudebníky i nástroje, ale něco zvláště originelního na něm nebylo a ani nemohlo býti. Pracoval prostředky celkem obvyklého 11—12členného jazzového aparátu, i pokud se týká obsazení nástrojového, výměny hudebních nástrojů při hře, kloboukových i jiných dusítek, sesilovačů a pod. Sinclairův orchestr jest však přepychově zařízen a proto si mohl leccos dovoliti. Protože má dobré hudebníky i nástroje, mohl působiti především čistě muzikálně, což místy opravdu skvěle činil, ale kromě toho působil i sensacemi pro oči, nejen pro uši. Vůbec Sinclairův jazz vzbuzoval kaleidoskop nálad, od sentimentální, radostně veselé až do tísnivé nepřijemné. Jeho kabaretní scény možná že nerušily v kabaretě a tabarinu, ale rozhodně rušily ve velkém sále Lucerny toho, kdo měl v úmyslu si především podle nejlepšího jazzu světa zatančit — a nemohl právě pro tyto atrakce a časté měnění tempa. Poslouchám-li jazz, mívám dojem jízdy na motocyklu. Jazz má v sobě objektivitu a jasnost stroje. Umělecky rozhodně nevyčerpá, nenapne duši ani srdce na nejhlubší strunu. Ovšem, že není jedno, zazní-li v orchestru buben nebo xylofon, ale stejně není jedno, na který pedál šlapu u motoru. Dále není jedno, s jakým citem v rukou se víří paličkami bubnu, právě tak jako není jedno, s jakým citem tisknu pedály u motoru. Stisknu-li hrubě, motor se snad ani nehne. Mám radost, když zazní v orchestru činely, když mají zaznít (málokdy), buben, kdy má zaznít, a právě takovou mám radost, spatřím-li před sebou rovnou silnici anebo krásnou serpentinu, kterou mohu motorem sjeti... Ale to jest pouhý subjektivní zažitek. Snažme se o uzávěr objektivnější.

Jazzový orchestr jest konkrétním dokumentem dnešní snahy po moderní formě výrazové. Usiluje o hudební výraz nesentimen-

tální a působí hlavně rytmem, vtípem a barvou. Jazzová hudba obsahuje mnoho stupňů, pokud se týká jakosti vkusu a znění. I ona může být dobrou nebo špatnou. Pojem jazzové hudby jest málo obsahově vymezen a jak pod »jazzovou hudbou« můžeme si představit všehočuch nejbanálnějších foxů i uměleckých skladeb najednou. Také vážná hudba moderní dostává dnes charakter jazzový, ale přece nepoužívá dosud a nepracuje s aparátem zvaným jazz-orchester. Proč? Zvláště když v Americe White man povýšil již svůj orchestr na koncertní podium, s funkcí vážné hudby koncertní! Jazzová hudba jest dnes živá a aktuální a má souvislost s vážnou hudbou moderní, v praxi je jí čím dál více, a přece se uměleckému hodnocení a kritériu stále vymyká a úhýbá jako lesklé hádě, milé a dovádivé, jemuž se však mnoho odpouští! Amerika má na nás někdy příliš vlivu a černouškové překážejí v sebeurčení a sebekritice. Tím není řečeno, že se máme vyhýbat dobrým vlivům, ani snaha po přísnější kritice jazzu a jazzové hudby neznamena ještě předem nepřátelský postoj vůči ní. Ale pokud se týká »jazzové hudby« — nemáme o ní dosud jasno ani v hlavě ani v srdci, a o to jde! A »jazz-orchesteru« — s kterým se setkáváme u nás dosud jen v zábavních místnostech, a který se snaží co možná nejlépe toto své poslání vyplnit — všechny sympatie.

ŽIVOT A INSTITUCE

J. Reismann:

V pražské zastavárně.

Nevěřme, že návštěvnictvo zastaváren se rekrutuje z lidí, kteří »většinou sami jsou vinni svou bídou«, jak zní oblíbená fráze sytých. V Praze jsou tisíce, snad desettisíce lidí, kteří nedisponují jměním ani padesáti korun, žijí doslova »z ruky do úst«, po celá léta drží se jen tak tak nad vodou. Postihnou-li takové lidi nějaký výdaj, s nímž nepočítali, nové podrážky, deštník, oprava zubů, nějaké vydání pro děti, často jen útraty školního výletu, tu musí hned vyhledat »banku chudých«, zastavárnu, aby sehnal malý, potřebný obnos, když zastudelník, kolega v úřadě, přítelkyně nebo hokynář nemohou půjčiti nebo nechťejí. Mnozí se stydí něco si vypůjčiti. »Raději do zastavárny, raději státi tam dvě hodiny v řadě, než obrátiti se na někoho a přiznati se známému k tísní!« Doznati příteli peněžní tíseň, nesnáze — za to jemnější povahy platí začervenáním, protože je to současně přiznání slabosti v boji životním. A sebevědomí každé jemnocitnější povahy vzpouzí se proti takovému přiznání a tím je to, že většina lidí holduje »v okamžité peněžní tísní« životní moudrosti: »Raději zastaviti, než někoho žádati o půjčku a snad vystaviti se ještě nebezpečí odmítnutí!« Výjimkou potkáváme však v zastavárně také mistry pumpaře, kteří, oškubavše již všechny své známé, pošlou »na studie« druhou zálohu, totiž oblek ve skříní, lakýrky neb swetr. Student, jenž »pumpuje« strýce, oblek dává na studie a jehož přestěhování z bytu do bytu provádí se jednoduše tak, že študiós vstrčí do vaku tři špinavé límečky, celé své jmění, byl po dlouhou dobu oblíbenou figurkou humoristických listů. Bohužel není většina zástavců z takových bohémů, nýbrž z ubožáků.

Úzkostlivě ukrývá se předmět »na studie« určený pod kabátem, v aktovce, v nákupní kabelce nebo v papírovém obalu, aby jen neviděli sousedé, paní hoky-

nářka, domácí nebo děti z protějšího domu, že člověk ztrávil noc ve strastech a že problém: kde si vypůjčím 10 korun na zítřejší živobytí? kradl mu spánek, až konečně pohled jeho ulpěl na botách z dobrých časů, na zimníku, na druhém ložním povlaku ve skříní, nebo na jiném svršku, jak se v zastavárně říká takovým zástavám. Nejvíce obléhány jsou zastavárny před koncem měsíce, protože si člověk těch pár grošů výdělku správně nerozdělil, ač chudá paní, jež zde stojí skoro již dvě hodiny za železným zábradlím, je snad ještě větším geniem finančním, než ředitel banky francouzské. Jaká bída, jak chmurné divadlo! Ženy, mezi nimi mnoho těhotných, děti (nejméně třetina zástavců jsou děti sotva desetileté), ženy s kojenci na rukou, mladé dívky, starci, malí úředníci, nezaměstnaní, zkrátka proletariát a »zahanbené« střední vrstvy velkoměsta od časného rána stojí zde a čekají, až na ně přijde řada. Zní to jako rozsudek, řekne-li odhadce ženě, která hodinu až dvě již čeká: »To vám nemohu bohužel přijmout, záclony jsou pro nás bezcenné, na to vám nemohu nic půjčiti!« — »Přece snad aspoň maličkost, alespoň 10 korun!« — »Ani pět! Pryč, pryč, nemáme čas!« Bledší než dříve odchází ubožačka, poslední naděje nuzačky byla zničena. Ode dveří zastavárny ke krádeži teď jest jen krůček, zvláště když doma čekají hladové žaludky! — Anebo jiný obraz: Vejde stará žena o dvou holích, hledí bez naděje na řadu těch, kdož hodiny již čekají. »Mám slabost v nohou,« řekne k paní v řadě, která se slituje a vezme i její zástavu. Několik mladíků s tím není spokojeno! — »Teď takhle přijdeme později na řadu, všechno má jít pořadě!« — Teď těhotná, vedouc dvě děti za ruce, zastavuje pár bot, šněrovacích, již obnošených. Odhadce hlásí: »Deset korun!« Žena si oddechne. Ale nedostane ještě peněz. Musí k sousednímu okénku, kde od ní pokladník žádá 10 haléřů. — »Zaplatit jednocentní odhadní poplatek!« — »Prosím, odečtete si to,« odpoví paní, pokladník nadává, že nemá drobných, konečně přijímá paní 9 korun 90 haléřů a zástavní lístek. Šťastná! Dvě hodiny stála v řadě, 9 korun 90 haléřů a dnešní oběd i večere jest zajištěna. Do zítřka je dlouhá doba, čtyřiaadvacet hodin. »Ve čtyřiaadvaceti hodinách se může mnoho změnit,« tak si říká všichni zde. — Další zástavce je mladý člověk, dle vzhledu drobný zřízenec. Ukazuje na zlatý zub, jež si pořídil. — »Nepočítal jsem s tím výdajem,« praví lidem, kteří stojí za ním, jako by se musel omluviti, pak s uzarděním svléká převlečník, rychle jej ještě před okénkem přihladí, aby udělal lepší efekt na odhadce, a podává jej dovnitř. — »Pětadvacet korun,« dí krátce úředník. »To je málo,« míní zástavce, »kabát stál nový čtyři sta korun.« Úředník ukáže na ošoupaný límec, on zaplatí pokladníkovi 30 haléřů odhadního poplatku a přijímá 25 korun a zástavní lístek. — Následuje mladá dívka. Červenajíc se vybaluje kombiné z papíru, obdrží 8 korun. — Pak opět mladý člověk. Přináší žaket! Odhadce se ušklíbne. — »Dvacet korun!« — »Cože, dvacet korun?« rozčiluje se mladík, »to by bylo pěkné, vždyť to stálo tolik peněz!« — »Žakety jsou pro nás těžko prodejné, na takový oblek mohl bych vám půjčiti padesát korun i více,« uklidňuje ho úředník. — »Chcete pětadvacet korun?« — »Ne, nejméně padesát!« — »Asi také ještě k tomu zlaté hodinky, ne?« odsekne odhadce a obrátí se k následujícímu zástavci. Mladík jde nyní k vetešníkovi se žaketem, kde kabát za cenu o několik

korun větší navždy ztrácí. — Teď stojí dvě děti před okénkem. Neveliký, bosý chlapec objímá rukou asi šestiletou sestřičku a vybírá z tašky pár kousků prádla, několik čistě bílých ručníků, půl tuctu kapesníků a povlak na postel. — »Patnáct korun!« — »Dvacet haléřů,« žádá pokladník. — »Prosím, odečtěte si to,« prosí chlapec, přijímá pak obnos a zástavní lístek, skládá lístek velmi opatrně a pečlivě, zastrčí jej do náprsní kapsy tenkého kabátku, a pak děti odběhnou radostně z dusného, nevlídného a tmavého sálu zastavárny nakoupit k dnešnímu obědu. Děti tvoří nejméně třetinu zástavců. Jaký vliv na dětskou duši musí mít morálka světa, Heinem tak drasticky vyjádřená:

»chudáku, vždyť žít smějí
ti jen, kteří něco mají,«

snadno lze si pomyslet. Nikdy dítě nevymýtí ze své paměti tyto hodiny, prostálé za zábradlím zastavárny. Mladá dívka musí mít velmi silný charakter, aby si ne zvolila místo hodinového čekání na osm korun za své kombiné pohodlnější cestu svlékání toho kombiné.

A po veškeré té námaze, spojené s dosažením zápůjčky, přijde pak zase stejně trápení, stavění se do rady, čekání, ztráta času při zúročení zástavy nebo při výplatě. Většina doufá až do dne propadnutí zástavy, který nastává 6 měsíců po poskytnutí zápůjčky, že bude mít zas peníze na výplatu nebo aspoň k prodloužení zúročením. Kolik jich musí však věc nechat propadnout, kterou si kdysi pořídili s velkým odříkáním a na kterou je půjčena sotva čtvrtina skutečné ceny. Anebo platí po léta úroky, důfajíce, že přec jen jednou budou moci si to vyplatit, zabředají však stále hlouběji v bídu, až jim konečně, když zaplatili více úroků, než by stála věc nová, přece jen věc ve dražbě prodají, protože nesehnali ani na úroky nebo zapomněli zúročiti.

Šťastnější jsou zástavci skvostů. Toto oddělení zastavárny není tak nacpáno jako oddělení svršků: zástavci obdrží na své zástavy, hodinky, prsteny, náramky větší zápůjčky. Ovšem tyto věci tíže se pak vyplácejí. »Tam se to nese snadno, ven se to těžko dostává,« zní staré zastavárenské přísloví. Jsou lidé, zřízenci dělníci, studenti, kteří každý měsíc před prvním odůšejí své hodinky do zastavárny a pak je po prvním zase vyplácejí, poněvadž s platem často na dvacet, třicet korun nevystačují. Tisíce lidí žije v Praze, kteří nemají hotovosti přes 50 korun a jejichž celý rozpočet malým vedlejším výdajem octne se na hromadě. Ti představují kontingent zástavců z povolání, jsou známi zastavárenským úředníkům dle tváře i dle jména (každý zástavce musí udati jméno a zvolí si často falešné), mnohý zná také jméno odhadcovo, ví, který má dnes službu, zda »hodný« či »zlý«, není-li »hodný«, jenž příznivěji odhaduje, dnes špatně naložen, není-li »zlý« dnes v dobré náladě a nepůjčí-li na zástavu místo dvaceti korun snad jednou pětadvacet. Zástavci z povolání nepocitují již nedůstojnosti zastavování.

A ještě s jedním typem setkáváme se v zastavárnách: s osobami, jež obstarávají zastavení za jiné, kteří »k vůli sousedům« nebo z nedostatku času nechtějí nebo nemohou jít do zastavárny; zastavení obstarávají nejvíce ženy nebo posluhové. Konečně nacházíme zde ještě »obchodníky«, handlíře, kteří stojí v předsíni u dveří, a vykořisťují nouzi bližního, odkupující mu věc za babku. Tito handlíři navštěvují také pravidelně dražby,

kteří zastavárny oznamují veřejnosti plakáty. Při takové dražbě nahlédne člověk teprve správně, co lidé v nouzi jako poslední stéblo záchrany dávají do zastavárny: vše, co není přinýtováno a přibito a co má vyhlídku na zastavení: kola, břitvy, budíčky, obuv, dámské punčochy, zimníky a všemožné jiné šatstvo a prádlo. Není snad ani pohyblivého předmětu v domácnosti, aby nebyl v zastavárně při dražbě na prodej.

Chceme se zmíniti ještě o předpisu pražské zastavárny, jež od každého zástavce svršku šatního zároveň vyžaduje obal na zástavu. Nepřinese-li zástavce takový obal, kus plátna, »půjčí« odhadce obal, kus hadru, proti další srážce dvou korun se zapůjčeného obnosu a v den výplaty odkoupí obal od zástavce za jednu korunu zpět.

Úroky obnášejí asi patnáct procent za zápůjčku. Zastavárna jest vlastně v právu jen v těch případech, je-li někdo skutečně jen v »okamžité« tísní peněžní, na příklad zdržuje-li se v cizím státě, kde mu došly peníze nebo včas ho nedošly. V takovém případě můžeme pokládati zastavárnu za užitečné zařízení. Jako »banka chudých«, kterou je ve skutečnosti, jest obrazem sociální bída, v níž žijí tisíce obyvatel velkoměsta; tím, že seznamuje děti s bojem o chleba způsobem tak nedůstojným, jest její vliv demoralisující.

DOBA A LIDÉ

Alfred Fuchs:

Za války na magorce.

Za války vyvinula se simulace v celou vědu. Myslím, že by sebrání tohoto materiálu mohlo býti obsahem habilitační práce některého docenta lékařské fakulty. Nejgrotesknější ze všech byli simulanti duševních chorob. Čím dále ke konci války, tím více bylo skutečných i simulovaných šilenců. Dalo by se o této věci psát také s její stránky tragické a bylo by to hrozné pozadí ke komice těch velkých a malých simulantů.

Ale držme se raději těch simulantů. Byli primitivní i rafinovaní. Primitivní magor svlékl se na Václavském náměstí do naha a vylezl na sochu svatého Václava. Když jej sebrali, nevěděl co dál, a zavřeli ho. Byli však magoři rafinovaní. Nadporučík, který přišel žádat polního superiora, aby šel vymítat ďábla z generála Zanan-toniho. Inženýr, který vynalezl podzemní torpédo a napsal o tom psaní ministrovi války. To torpédo si samo hrabe cestu pod zemí. Stačí s ním dojet za frontu, pobrat tam pušky a bude po válce. Architekt, který si namaloval domeček, šel s ním do vídeňského císařského hradu navštívit císaře Karla. Když máme nového císaře, musíme mít také nový hrad. A již byl na magorce. Některé metody byly tak rafinované a prosté jako Kolumbovo vejce. Narukoval voják, cvičil pilně a dobře, choval se slušně. Najednou jel kolem execiráku kočár. Voják praštil puškou a běžel za kočárem. Přivedli jej zpět a kaprál mu vynadal. Vojáček cvičil dále. Zase jel kolem kočár a voják zase za ním. Byl předveden k rapportu a zavřen. Později poslán k lékaři. Lékař jej poslal na psychiatrické oddělení. Tam na něm nic nenašli, protože tam nejezdily kočáry. Ale sotva ho pustili ven, běhal za kočáry zas. A šel do civilu. Dnes chodí klidně a moudře za pluhem a ani mu nenapadne lítat za kočáry.

Jiný případ: velkolepý typ pražského Pepíka, Tonda H. Hraje jakousi nemoc, v níž chybí všecky morální zábrany. Chová se normálně, ale říká nahlas s krutou upřímností všechno, co si myslí. Takového člověka musili v Rakousku považovat za blázna. Na př.: Přejde visita a zastaví se před melancholikem. Tonda přistoupí k lékaři a konstatuje trochu koktavě: »Pane doktor, co s ním chtěj, to je vůl!« »A proč je vůl?« »Protože brečí, že je kriegsdiensttauglich. Tamhle Vilém má krátkou ruku, je taky kriegsdiensttauglich a nebrečí«. — »Kterého Viléma myslíš?« »No, tu sviní!« »A víš, že by tě mohli zavřít?« »A voni jsou taky taková svině jako ten Vilém. A dou vode mně!« — Když mu to bylo na magorce nudné, nastříkal si něco do oka a vodili jej pod stráží na oční kliniku. Místo aby na cestě důstojníkům salutoval, plival před nimi. Jednou jej přivedli zpět a štábní lékař mu povídá: »Co pak ti tam říkali?« »No napřed mlčeli a potom neříkali nic«. »A co tys jim říkal?« »Já jsem jim řekl, že to už tady není k vydržení, tak že jsem si nastříkal nějakou vodičku do oka, aby mi oteklo«. »A víš že by tě za to mohli zavřít?« »A voni jsou atd.« Lékař: »Poslouchej, mně se zdá, že když mluvíš s kamarády, tak nekoktáš!« »To se ví — já koktám jenom proto, aby mně uznali za magora a abych se dostal z vojny. A abych vám ukázal, že si vás nevážím. Až přijdu do civilu, tak už vůbec koktat nebudu«. — Pustili ho. Co s ním? Mají si dát demoralisovat armádu? Naprostá upřímnost mu pomohla do civilu. Jsem přesvědčen, že lékaři z největší části věděli, že šlo o úplnou simulaci, ale byli opravdu hodní a humánní. Ostatně jsou prý psychosy a neurosy, při nichž jest simulace podstatnou součástí.

Jiný případ: Námořník byl v Praze na dovolené. Zapomněl pozdravit lajtnanta. Lajtnant ho poslal dvacet kroků zpátky a salutovat, Mariňák šel dvacet kroků zpět a když byl až u poručíka, dal mu facku. Pak šel na policejní komisařství a ohlásil, že přijel po moři, že je od námořní kavalerie a že přijel na koni. »A člověče, ten komisař ti byl tak blbej, že se mně ptal, kde mám koně, a když jsem mu řek' že venku, tak poslal policajta se podívat!« — Protože to nepomohlo, dostal na policii záchvat zuřivosti a rozbil jim nábytek. Ošetřovatelům říká: »Co pak ty, ty seš hodnej, tobě nic neudělám, ale počkej tamhle Franta, ten jich nahrabe, až zas dostanu záchvat!« — Když ho pouštěli a když šel k »Vorstellungku«, slíbili jsme mu každý škatulku egyptek, když dostane záchvat a nafackuje Halbhubrovi. Ale Halbhuber měl nějak nos a vyhnul se mu, jako se vůbec vyhýbal psychiatrickému oddělení, kde jednou naň vybafl jeden pacient, právě když otvíral dvře.

*

Vylíčiv tyto osudy cizí, chtěl bych vylíčiti i svůj výkon. Z rakouské vojny jsem se dostal tím způsobem, že jsem ve Vídni služebně ohlásil konec světa. Takových případů bylo na tisíce a nikterak nechci psát druhého Švejka. Můj případ liší se od tisíce jiných případů tím, že jsem si vytvořil k svému šilenství filosofický systém, resp. důsledně aplikoval myšlenky fenomenalistické filosofie. Tím by mohl zajímat můj příběh čtenáře filosoficky vzdělané. Na cestě do Albanie odebral jsem se k nádražnímu veliteli na vídeňském Ostbahnhofu a hlásil mu stručně a přímo: »Herr Kadett, ich melde gehorsamst, es naht der Umgang der Welt!« Učiniv hlášení v předepsané formě, otočil jsem se podle předpisu a odešel jsem. Kadet za mnou poslal vojáka, abych mu hlášení opakoval. Opakoval jsem je tedy podrobněji s do-

datkem, že s jedné strany přibude 300 andělů a s druhé strany 300 ďáblů a že ho žádám, aby vyslal patroly do celého města, ale že to nebude beztoho nic platno, protože konec světa je zpečetěn. Nato mi odpověděl, že to co jsem ohlásil, je velmi důležité a že je třeba to napsat. Odevzdal mne vojákovi, který mne dovedl k lékaři. Lékař se mne očividně bál a neustále se ohlížel po dveřích. Tituloval jsem jej důsledně »Herr Zivilkommissär«. Doktor všechno sepsal, a řekl mi, že zpráva takového dosahu musí být hlášena na vojenském velitelství a že mne tam dovezou. Auto že již čeká před nádražím. Před nádražím čekala auta dvě, jedno auto Červeného Kříže, jež se velmi podobalo Zelenému Antonu, a druhé auto nějakého generála. Sedl jsem si do toho generálského, načež mne začali všichni po dobrém, jako malé dítě, přemlouvat, abych si sedl do toho druhého, toto že nepojede, to druhé že je hezčí. Dal jsem si tedy říci a jeli jsme do špitálu v Garnisonsgasse. Tam na mne zařval nějaký plukovní lékař: »Co vám schází?« Prohlásil jsem, že nic, že jsem docela zdrav, načež ošetřovatel za mnou, abych to neviděl, ukazoval, že nemám docela v pořádku kolečka. Dovedli mne k nějakému štábnímu lékaři, který měl již v rukou protokol o mém výstupu na nádraží. »Co jste provedl na nádraží?« »Poslušně hlásím, že jsem ohlásil konec světa. Řekli mně, že mne vedou na velitelství a já vidím, že jsem v nemocnici. Pane štábní lékaři, nesete za to plnou odpovědnost«. Štábní lékař: »Jak to víte, že přijde konec světa?« — »Ze svého vnitřního vědomí«. »A nezdá se Vám toto vnitřní vědomí poněkud chorobným?« »Jak to, prosím? Vždyť vnitřní vědomí je jediná objektivní jistota, kterou máme. Viz Kantovu Kritik der reinen Vernunft. A ostatně říká již Descartes: Cogito ergo sum.« — »Also ich hab schon genug, gehn Sie sich niederlegen«. — Tak jsme se spolu bavili asi týden, načež jsem byl dovezen do Prahy a umístěn v posádkové nemocnici a dán do ošetřování lékaři mladému, neobyčejně sčtělému, inteligentnímu a filosoficky vzdělanému, stoupenci psychoanalysy. Právě tato jeho inteligence mu ztížila diagnosu, neboť být na jeho místě Halbhuber, nebyl by mně asi dal vůbec příležitost, abych svůj systém rozvinul.

Rozhovor započal takto: »Vypravujte mi svůj celý vojenský životopjs«. Vypravoval jsem mu jej zcela normálně, až jsem došel k tomu vídeňskému hlášení konce světa. Zarazil mne toutéž otázkou, jako štábní lékař ve Vídni, ptal se rovněž na moje vnitřní vědomí, a já jsem argumentoval týmiž autory, načež mne požádal, abych mu věc blíže vysvětlil. Na stole ležela jeho čepice. Začal jsem tedy tónem docenta za katedrou: »Jak v nás vzniká vědomí této čepice? Obraz padne na sítnici, nastane innervační proces, který nás tedy blíže nezajímá, a v mozku vznikne představa této čepice. Dobře. Mluvíme-li do telefonu, na jedné straně zvuk působí chvění membrány. Na druhé straně drátu odehrává se proces opačný. Chvěním membrány vzniká zvuk. Jest tedy právě tak dobře možno, že představím-li si intenzivně nějaký předmět, innervanční proces běží obráceně, až je obraz objektivně přede mnou, neboť jedinou objektivní pravdou je naše vnitřní vědomí.« — Namítl mi: »Dobře, to je ale vaše halucinace?« Odpovídám: »Ano, snad, ale pak je halucinací celá skutečnost, ježto, jak známo, vnější existenci jevů nelze dokázat. Buď je celý svět ilusí, nebo je celý svět skutečností. Objektivní pravdy nelze poznati. A mluvím-li občas s živým Buddhou, má právě tolik přívlastků skutečnosti (»Wirklichkeitsattribute«), jako

máte vy, pane doktore. Pane doktore, dokažte mi, že nejste pouhou představou mých smyslů, dokažte mi objektivitu své existence!« — Na to pokrčil rameny a prohlásil, to že ovšem nejde. Ptal se mne ještě jednou, zda mají ty představy, které on pokládá za halucinaci, opravdu pro mne všechny znaky skutečnosti. »Jsem přesvědčen, že bych je mohl fotografovat«. — »Už jste se o to pokusil?« — »Ne, protože fotografovat neumím«. Tato filosofická disputace způsobila, že jsem byl definitivně přijat na psychiatrické oddělení, na magorku. Diagnosa zněla: »Paranoia systematica«. Podobné hovory udály se ještě několikrát. Přišel druhý lékař: »Jak se vede?« — »Děkuji, dobře, až na to, že tu všude kolem zaznívají zvony«. Lékař: »To je halucinace, smyslový klam«. Odpovídám: »Nevěřím ve smyslové klamy«. — »Jak pak ne« — odpovídá mi lékař ošuntělým příkladem ze všech učebnic psychologie — »když vám urážnu nohu, cítíte bolest ještě v prstě, kterého již nemáte. To je přece smyslový klam«. »Pardon, pane doktore: Cítím-li bolest, pak jest to věc bezprostřední zkušenosti a kdyby přišlo deset lékařů a tvrdilo mně, že bolesti necítím, musím to vědět jedině já. Tady nejde o žádný smyslový klam«. — Lékař: »Dobře, ale vy bolest umísťujete do prstu«. »Prosím, umístění je logický pochod, v němž se mohu mýlit, ale nikoli ve smyslovém vjemu«. Doktor se chytil doslova za hlavu a utekl a jen ještě ve dveřích za mnou volal: »Lassen Sie sich sagen, es ist doch eine Sinnes-täuschung!« Inženýr, (vynálezce podzemního torpéda) který ležel vedle mne, mne napomínal: »Prosím tě, doktore, nech je bejt, nebo je tady zmagoříš«. — Za čtrnáct dní mne pustili domů jako nevyléčitelně chorého, jenom proto, že jsem důmyslně uplatňoval fenomenalistickou filosofii.

*

Nyní ještě malý dodatek po stránce naukové. Základním příznakem paranoie jest, jak známo, utkvělá představa, která jest nevyhladitelná. Protože pacient brzo pozoruje, že myslí odchylně od svého okolí, počne si vykládat tyto odchylky podle své inteligence. Schopnost logicky myslet zůstává při tom neporušená, ale celá logická stavba jest budována na falešných předpokladech. Inteligentní paranoik často projeví při svých výkladech takovou inteligenci a bystrost, že zmáte celé své okolí, i lidí s velkým vzděláním. Můj nápad nebyl zcela originální. Dávno před válkou, jako mladí studenti, seděli jsme jednou v bytě u Kodíčka s Kamilem Schulhofem, lékařem a tuším snad dnes universitním profesorem v Americe. Mluvili jsme o problémech nebeských i pozemských a Kamil Schulhof nám vypravoval o svém článku, který napsal do Časopisu českých lékařů. (Viz ročník 1911: »Případ paranoie v Ostwaldových »Annálech für Naturphilosophie«). V Ostwaldových, »Annálech« vyšel totiž článek dra Staudenmaiera, který tvrdil, že napětím vůle lze objektivisovat vlastní představy, takže jednotlivé mozkové buňky pracují samostatně a vymknou se jaksi vládě ústředí. Autor tohoto článku dělá prý sám pokusy a dovede si sám vyvolat halucinace, které mají všechny známky skutečnosti. Bohužel však mu tyto jeho vlastní výtvořiny počínají přeruštat přes hlavu, takže se začíná bát o svůj zdravý rozum. Tímto svým výzkumem pak vykládá dr. Staudenmaier velmi duchaplně některé zjevny středověké magie. Kamil Schulhof článek přečetl a tvrdil, že jej psal paranoik. Podle jeho názoru šlo o hysteron proxteron: Autor si myslí, že má halucinace proto, že dělal tyto pokusy,

kdežto pravda jest patrně, že dělal tyto pokusy proto, že má halucinace. Jde o paranoika na výsoť inteligentního, který dovedl oklamati i inteligenci Ostwaldovu. Mimochodem řečeno, diagnosa Schulhofova, učiněná takto na dálku, se potvrdila. Dr. Staudenmaier je dnes v nějakém sanatoriu, byv krátce před tím velkou vědeckou autoritou spiritistů. Z jeho studie jsem vzal některé nápady, na příklad ono přirovnání o telefonu. Systém jsem pak rozvinul poněkud jinak, dialektičtěji. Vypravuji tuto vzpomínku hlavně na poučení těm, kteří tvrdí, že filosofie nelze použítí v praktickém životě.

POVOLÁNÍ A ZÁLIBY

Boj o rekord v rychlosti.

Není tomu tak dávno co překročení rychlostní meze 300 km v hodině bylo pokládáno za nemožnost, za vernovskou utopii. Ale pokrok změnil i tuto utopii, jako celou řadu jiných, v skutečnost. Nejprve byla tato rychlost dosažena letadly, která se již dnes velmi blíží druhé mezi — 500 kilometrům. A přece tato rychlost byla ještě před velmi krátkou dobou pokládána za naprosto nedosažitelnou. Technický pokrok spěje však kupředu mnohem rychleji než nejrychlejší stroje. A tak dnes v letectví rychlost 300 kilometrů v hodině není abnormálním výkonem. Ba spíše noopak, je běžným požadavkem, kladeným na každé rychlé letadlo.

Ale nejen ve vzduchu, i na zemi podařilo se člověku překročit hranici 300 kilometrů v hodině, po dlouhé, téměř nepřehledné řadě odvážných, mnohdy až šílených pokusů, po nekonečném množství urputných bojů, vyžádávších si nesmírných obětí finančních i lidských životů. Historie rychlostního rekordu, hlavně automobilového, je od prvního začátku až k historickému výkonu Segravovu, znamenajícím překročení 300 kilometrů, řetězem událostí velmi pestrým.

První rekord byl utvořen na voze, poháněném elektřinou. Řídil ho jeho spolutvůrce Chasseloup-Loubat, jemuž se podařilo projeti kilometr s letným startem rychlostí 63,137 kilometrů v hodině. To byl výkon na tehdejší dobu neslýchaný, a proto na Chasseloupa a na jeho vůz značky Jeantaud dívalo se mnoho lidí, jako na něco nepřirozeného, či nadpřirozeného. A není také divu, neboť v tehdejších odborných kruzích převládal všeobecně názor, že rychlost 100 kilometrů v hodině je naprosto nedosažitelná. Ale tuto domněnku vyvrátil již následujícího roku výsledek velkého souboje dvou tehdejších největších závodníků, Chasseloupa a Jenatzkyho. Jenatzky první překonal prvý rekord. Jel na voze vlastní konstrukce, rovněž s elektrickým pohonem, rychlostí 65 kilometrů. Nyní bylo zase na Chasseloupovi, aby řekl svoje slovo. Jeho pokus znamenal nový světový rekord a to 70 kilometrů v hodině. Oba tito konkurenti pokusili se ještě téhož roku o zlepšení svých výkonů a to se zdare. Díky jejich soupeřství byl roku 1899 rekord zlepšen hned pětkrát. Jenatzky dominoval posléze nad svým soupeřem a byl prvním člověkem, jemuž se podařilo dosáhnouti a překročití na automobilu mez 100 kilometrů v hodině. Ujel kilometr s letným startem rychlostí 105,9 kilometrů v hodině. Po několika dalších let byla pokládána tato rychlost za konečnou. Ale roku 1902 objevuje se nový kandidát rekordu. Je jim Serpolet, který přichází s novým, dosud nezvyklým typem vozu, automobilem, poháněným parou. Na tomto voze vlastní konstrukce pokouší se o zlepšení výkonu Jenatzkyho, a zvyšuje rekord na 120,771 kilometrů v hodině. Ještě téhož roku zasahuje do boje o primát další typ auto-

mobilu, a to vůz se strojem výbušným, značky Mors, na němž se jezdci Vanderbiltovi, Fournierovi a Augieresovi podaří po třech úspěšných pokusech zvýšit rekord na 124 kilometrů.

Výbušný motor opanovává pak zcela pole. V dalších dvou letech je rychlostní rekord mnohokrát překonán a podstatně zvýšen. Nejprve v roce 1903 dosahuje Duray na voze Gobron-Brillie rychlosti 135 kilometrů, jeho výkon zlepšuje hned na počátku následujícího roku Rigolly na voze stejné značky na 149 kilometrů. Při druhém pokuse překračuje pak již 150-kilometrovou hranici, neboť jede kilometr s letným startem rychlostí 152 kilometrů v hodině. Tím však není ještě skončena serie útoků. Několik dnů po úspěchu Rigollyho jede de Caters na voze Benz speciální konstrukce rychlostí 156 kilometrů. Ale Rigolly není mužem, který by se nechal lehce vytlačit z rekordní tabulky. Při nejbližším pokusu překonává de Caters a překračuje zároveň 100 mílovou hranici, prolétnuv kilometr rychlostí 166 kilometrů v hodině. Ale ani jeho výkon nemá být konečným v tomto roce, neboť na jeho sklonku přichází ještě jeden konkurent. Je jím Baras, který na voze Darrac zvyšuje rekord na 168 kilometrů.

Závodní vozy, poháněné výbušnými motory, staly se již samozřejmostí, a bylo proto překvapením, když následujícího roku oznámil Marriot útok na rekord vozem značky Stanley, poháněným ještě parou. Všeobecně se soudilo, že jeho pokus skončí nezdarem. Tím větším překvapením bylo, když Marriot nejen překonal rekord, ale přiblížil se zároveň velmi mezi 200 kilometrů.

Další pokusy, podniknuté na vozech s výbušnými motory, skončily bez úspěchu. Teprve rok 1909 přinesl zlepšení a zároveň překročení 200 kilometrů v hodině. Závodník Hemery na voze Benz jel kilometr rychlostí 202 kilometrů. Jeho rekordní výkon vzbudil množství debat a dohadů, které shodovaly se v tom, že výkon Hemeryho je tentokrát opravdu konečný. Také všechny pokusy o jeho dosažení anebo snad dokonce překonání, skončily s nezdarem. Několik let uplynulo. Rekord trval a odolával všem náporům. Theorie jeho nepřekonatelnosti zdála se tentokrát být opravdu pravdivou. Teprve po dlouhé řadě let, roku 1922 objevuje se na kolbišti závodník Guinness se speciálně konstruovaným vozem značky Sunbeam a jede 17. května rychlostí 205 kilometrů v hodině.

Roku 1923 rozmnožuje řadu kandidátů rekordu kapitán Malcolm Campbell, který hned svým prvním pokusem se zapisuje do tabulky světových rekordmanů výkonem 220 kilometrů v hodině. Svůj výkon zlepšuje po menší pause na 225 kilometrů.

Zatím však konstruuje francouzská továrna Delage vůz, který má si dobýt titulu nejrychlejšího. Jeho řidič René Thomas skutečně »vytáhne« z vozu rychlost 230,548 kilometrů, která je novým světovým rekordem. Konkurentů a kandidátů největší rychlosti rapidně přibývá a mez rychlosti je stále zvyšována. Tak 12. června podaří se anglickému jezdci Eldridgeovi, jedoucímu na Super Fiatu projeti letný kilometr rychlostí 234,986 kilometrů v hodině. Ale ani jeho rekord nemá dlouhého trvání a je zlepšen ještě téhož roku znovu Campbellem, který jede 235,217 kilometrů. Campbell podniká pak příštího roku celou serii pokusů o zlepšení svého rekordu. Jeden z nich končí úspěchem a Campbell zvyšuje rekord na 242,8 kilometrů v hodině.

Roku 1926 je řada kandidátů rychlosti rozmnožena o dalšího virtuosa volantu, Segrava, který zahajuje vstup hned novým světovým rekordem 245,149 kilometrů. Ale jeho rekord netrvá ani měsíc. Je velmi podstatně překonán Parry Thomasem, který na svém voze speciální konstrukce Thomas Leyland dosahuje ohromného výkonu 272,485 kilometrů v hodině. Thomasův rekord byl velkým překvapením, byl i v době tak velkého pokroku

pokládán za něco neobyčejného, spíše za náhodu. Ale to vyvrací Thomas velmi brzy, neboť v nejbližších dnech rekord překonává výkonem 275,229 kilometrů. Po úspěchu Thomasově zkouší své štěstí zase Segrave, ale bez úspěchu.

Zatím Campbell nelení a konstruuje nový, speciální vůz, který opatřuje leteckým motorem Napierovým o 450 koních. S ním objevuje se 6. února na písčinách v Pendine a po několika pokusech dosahuje nového rekordu výkonem 281,386 kilometrů v hodině.

Hranice 300 kilometrů je nablízku. Podaří se to? A komu? — Továrna Sunbeam ohlašuje, že během roku se o to pokusí a že k tomu účelu počne se stavbou nového vozu, velmi odlišného od všech dosavadních. Brzy jsou známy jeho konstrukční a technické detaily. Vůz bude opatřen dvěma leteckými motory o celkové výkonnosti 1000 koní. Budou umístěny každý na jednom konci vozu, jehož délka je přes osm metrů. Obsah válců obou dvanáctiválcových motorů je 44,88 litrů. Při zapnutí první rychlosti má vůz dosáhnouti 120 kilometrů v hodině, při zapnutí druhé rychlosti 240 kilometrů a posléze při třetí má jeho rychlost překročit žádanou mez 300 kilometrů a stoupnouti až na 340 kilometrů. Za řidiče vyhlédnut major H. O. D. Segrave.

Zatím co se pilně pracuje na dohotovení tohoto netvora, pouštějí se ještě dva virtuosové volantu do zoufalého boje s rychlostí. Oba však podléhají a platí svými životy. Prvým z nich je Eldridge, který převrací se v autodromu v Montlhery a nalézá pod troskami vozu smrt. Týž osud stihá za nedlouho i Parryho Thomase, jednoho z největších a nejlepších mužů, kteří kdy zasedli za volant. Smělého, klidného, neznajícího bázně a vysmívajícího se nebezpečí. V Pendine zkrápí svojí krví písčitou dráhu, která byla jevištěm tolika jeho triumfů, rozdrčen svým vozem, převrátivším se v rychlosti 260 kilometrů v hodině.

Obecně se myslelo, že tyto dvě tragédie odstraší následovníky, alespoň na delší dobu. Ale sotva dopsán nekrolog Parryho Thomase, již se chystá Segrave. Jeho 1000 koňský Sunbeam je již hotov. O tovární zkoušce sám Segrave píše toto: »Nikdy nezapomenu na vzrušení a na mohutný dojem, jaký jsem měl, když jsem uslyšel poprvé v továrně běžet tento vůz, který mi byl svěřen. Velký netvor spočíval na podložkách. Vypadal spíše jako výtvar nějaké pekelné moci než výtvar lidských rukou. Když byly spuštěny oba motory, zatřásla se celá rozměrná budova. Žádné sebe živější slovo nedovede popsat ono ohromné vyzářování síly, tryskající z tisícikoňského netvora a hrozící roztrhatí celou budovu. Strašlivý řev bičoval prostor továrny. Zdi chvěly se od základů, kryt střechy zdál se poskakovati, praskati. Kola vozu, jako průhledné disky, letěla kolem své osy rychlostí 330 kilometrů. Byl jsem zcela u vytržení a zíral jsem na to vše udiven, jako malé dítě. Závodní vozy, které jsem před tím řídil, vypadaly docela jinak. Byl jsem úplně fascinován. Pomyšlení, že mám za nedlouho do tohoto vozu vsednouti, jej řídit, regulovati a zvládnouti všecku jeho nesmírnou sílu, šlo mi poněkud na nervy. A přiznám se, že bylo to poprvé, co jsem stál před nějakým závodním vozem a pochyboval o možnosti jeho zvládnutí obyčejným smrtelníkem. Ale tato slabá chvíle přešla velmi záhy. Při druhé tovární zkoušce díval jsem se již na svůj vůz mnohem důvěřivěji.«

Když byl vůz několikrát důkladně vyzkoušen, rozhodnuto přistoupiti k útoku. Poněvadž pendinské písčiny ukázaly se být již málo »rychlými«, jsouce pro rychlost vyšší 300 kilometrů příliš krátké, rozhodnuto najíti jiné místo. A tím bylo snad jediné na světě toho druhu, pobřeží v Dayton Beach v Kalifornii. Pobřeží v těchto místech tvoří rovinu, dlouhou asi patnáct kilometrů a širokou šedesát až stovacet metrů. V době přílivu je z velké části zaplaveno vodou. Když tato opadne, písek rychle vysychá

a tuhne v cosi podobného pevnému a pružnému betonu. V únoru minulého roku přeplavuje se tedy Segrave do Ameriky. Projíždí několikrát pečlivě celou trat na obyčejném třílitrovém voze Sunbeam a seznamuje se pečlivě s jejím povrchem a tvárností. Pak teprve dává vyvést svůj ohromný vůz. Líčí průběh příprav takto:

»Konečně jsme dospěli na daytonské pobřeží. Naše očekávání bylo v každém směru překonáno. O krásách tohoto pobřeží bylo již velmi mnoho napsáno, ale ve skutečnosti jeho krása předčí vše, co bylo napsáno. Nikdo nedovede popsati tu nádheru přírody. Pobřeží je opravdovým divem světa.

Při prvých dvou pokusech seznamoval jsem se pouze s vozem. Při jízdě jedním směrem dosáhl jsem asi rychlosti 160 až 180 kilometrů v hodině. Při této rychlosti jsem již jen s námahou rozeznával okolí. Musil jsem se orientovati jen tak přibližně podle velikých okolních předmětů, které jsem míjel. Z této jízdy jsem nezískal příliš mnoho zkušeností a znalostí o stroji, vyjma té, že je možno jej ovládati jen velmi těžce. Bylo tedy nutno provést malé změny v řídicím ústrojí.

První můj pokus bylo nutno odložit, poněvadž se zatím pobřeží naplnilo nespočetným množstvím diváků, v nichž nedovedla policie udělati pořádek. Teprve druhého dne sesílenu strážce a zjednan pořádek. Jel jsem od jihu na sever. Pustil jsem vůz na plný plyn. Prolétl jsem žádanou vzdálenost ani nevím jak. Rychlost moje byla obrovská. Jaké však bylo moje překvapení, když jsem se dozvěděl, že jsem jel pouze 260 kilometrů v hodině. Byl jsem totiž určitě přesvědčen, že jsem překročil 300kilometrovou mez. Ohlásil jsem tedy další útok na 29. března. Zde výtah úředního zápisu o průběhu toho dne:

O osmé hodině ranní dostavili se oficiální měřiči a pořadatelé. Cesta uzavřena všem jezdcům a pěším a připraveny pomocné aparáty měřiči, telefonní a jiné. Vůz přijel na start v 9 hod. 30 min. Byl ihned filmován a fotografován. Nato dáno slovo majoru Segravovi. Jako střela vyletěl jeho vůz a zvyšuje svoji rychlost, řítí se kupředu. Při své jízdě na jednu míli selhaly Segravovi brzdy a on byl nucen vjeti do moře. Jako šíp protal jeho stroj vodní hladinu, zanechávaje za sebou mohutné geysíry vody. Při druhé jízdě byl zase vůz zachycen závanem větru a stržen v cílovou bránu, kterou téměř úplně pobořil, aniž by však byl poškozen. Také jezdec vyvázl bez pohromy. Vítr vanul od severovýchodu na jihozápad rychlostí přes 30 kilometrů v hodině. Když jel major Segrave po něm, projel bezvadně. Ve svých pokusech pokračoval pak ještě 24. března a to s plným úspěchem. Každá jeho jízda znamenala světový rekord. Výsledky jednotlivých jízd jsou tyto: jízda jedním směrem na 1 kilometr — 11'2 vt. — rovná se 321'428 kilometrů v hodině, jízda jedním směrem na jednu míli 17'94 vt. — rovná se rychlosti 322'936 km v hodině a jízda na 5 km za 56'47 vt. rovná se rychlosti 318'753 km/hod. Při jízdách zpátečním směrem dosáhl pak major Segrave těchto časů: na 1 kilometr 10'84 vt., rovná se rychlosti 332'103 km/hod., na jednu anglickou míli času 17'39 vt., rovnajícímu se rychlosti 333'150 km/hod., a posléze na pět kilometrů času 55'85 vt., odpovídajícímu rychlosti 339'951 km v hodině. Průměr rychlosti oběma směry byl tedy na 1 kilometr 11'02 vt., odpovídající rychlosti 326'678 km/hod., na jednu angl. míli času 17'66, rovnajícímu se hodinové rychlosti 327'972 km/hod. a na 5 kilometrů posléze času 55'85 vt., znamenajícímu hodinový průměr 325'175 kilometrů.«

V dalším líčení své jízdy praví Segrave: »Při rychlosti přes 300 kilometrů opouští člověka zcela vědomí. Od okamžiku, kdy jsem uvedl vůz do pohybu, až do okamžiku, kdy jsem sešlápl brzdy, zapomněl jsem, že existuje svět. Srostl jsem se svým strojem, letícím se mnou šílenou, nekontrolovatelnou rychlostí. Křečovitě jsem se držel volantu. Moje tělo bylo napjato jako

pružina. Celé pobřeží přede mnou vypadalo jako šedivá mlhovina. Bylo to jakési nekonečno. Nevěděl jsem, jak mnoho jsem ujel. Náhle mne napadlo zastavit vůz. Zapnul jsem tedy všechny brzdy, ale přesto že tyto byly nejsilnější, jaké kdy byly vyrobeny, nedovedly můj vůz zastavit dříve než po třech kilometrech.

Po této jízdě jsem teprve poznal, jak ohromný je vzdušný tlak při tak velké rychlosti. Nebýti speciálně konstruovaného silného chrániče, byla by mi byla jistě utržena hlava. Dokladem toho je prasklá ocelová přilba, již jsem měl na hlavě, upevněnou pevně pod bradou silným řemenem. Řemen ten byl po závodě přetržen přes tři dirky. Brýle působily mi též nesnáze. Prudký proud vzduchu vnikal pod ně a strhával mi je s očí, ačkoliv byly přitaženy silnou gumou...«

Segravův výkon byl něčím neuvěřitelným. Čekalo se snad překročení hranice 300 kilometrů, ale ne tak značným způsobem. Major Segrave stal se předmětem debat celého světa. Anglie šlela nadšením nad úspěchem svého muže a svého stroje. Anglické noviny měly zvláštní vydání o Segravově rekordní jízdě, což na příklad u Daily News se nestalo vyjma případu smrti anglického krále a vypuknutí války.

Po segravově výkonu bylo prohlašováno, že může klidně spát až do smrti na vavřínech, neboť takovýto rekord nepodaří se jistě po mnoho let někomu překonat. Ale neukázaly se až dosud všechny předpovědi tohoto druhu klamnými a ztroskotavšími? Tak tomu bylo i tentokrát.

Hned několik měsíců po návratu Segravově z Ameriky rozléta se zpráva, že italský inženýr Moglia zkonstruoval speciální rychlostní vůz Djelmo, na němž se italský závodník de Foresti pokusí o zlepšení rekordu Segravova. K pokusu došlo na pendinských písčinách 26. listopadu m. r. Pokus se však nezdařil. Forestiho vůz dostal při zpáteční jízdě smyk a dvakrát se převrhl právě v těch místech, kde se na jaře zabil slavný Parry Thomas. Foresti jen náhodou unikl osudu Thomasovu, vyváznuv jen s lehčím poraněním. Účastník, nalézající se v bezprostřední blízkosti místa nehody, líčí celou událost takto:

»Foresti jel zpátečním směrem v závodě na 1 anglickou míli a byl již jen asi 100 yardů od cíle. Náhle sklouzla jeho kola po vlhkém písku. Vůz dostal nejprve smyk směrem k moři a pak náhle prudké otočení opačným směrem. Bylo jisto, že řidič ztratil vládu nad vozem, jedoucím asi rychlostí 260 kilometrů v hodině. Náhle se zadek vozu prudce zvedl a přeletěl vpřed. Nato se vůz dvakrát převrhl. Při prvním otočení bylo vidět Forestiho napolo vyhozeného z vozu. Na počátku druhého otočení byl pak z vozu úplně vymrštěn. To bylo pro něho štěstím, neboť by ho byl jinak vůz pohřbil ve svých troskách, ve které se proměnil po prudkém pádu. Oblaka dýmu zahalila ihned místo. Celý houf lidí řtil se ihned k místu katastrofy s obavou, že najde již jen mrtvolu. Ale sotva oblaka dýmu jen trochu prořídla, uviděli Forestiho, přicházejícího jim vstříc s obličejem zakrváceným a s potrhaným oděvem. Sotva k němu doběhli první lidé, padl jim ve mdlobách do náručí. Byl odvezen do hotelu. Ale již během jízdy zotavil se tak, že mohl vyjít po schodech do svého pokoje.

Jeho vůz byl úplně zničen. Když byl tázán po příčině nehody, pravil: »Nevím vlastně sám dobře, co se přihodilo. Bylo to tak náhlé, rychlé a nečekané, že jsem si to nemohl ani uvědomit. Ucítil jsem náhle prudké trhnutí. Hned nato se pak vůz převrátil. Kdy jsem byl z něho vyhozen, nevím.«

V té době však je již soupeř Segravův v plné práci na přestavbě svého vozu, v němž hodlá vyrvati Segravovi jeho velkou trofej. Je to kapitán Malcolm Campbell, známý hrdina závodní dráhy v Brooklandu a mnohonásobný vítěz velé řady Velkých cen. Za pomoci celé řady mechaniků dokončuje rychle své práce. Na původní rám chassis starého vozu montuje zvláštní letecký

OTÁZKY A ODPOVĚDI

Soud a tisková reforma.

Velectěný pane redaktore!

Ku poznámce »Soud a tisková reforma« v posledním čísle »Přítomnosti« dovolil bych si připomenouti toto:

Tisková novela je již sama o sobě dosti zlá, pročez zajisté není třeba ji zhoršovati výkladem, ku kterému nenutí. Píšete, že tiskový senát brněnského trestního soudu tím, že uložil p. poslanci Stříbrnému náhradu útrat, se dopustil omylu proti znění zákona o tiskové reformě. Vzhledem k tomu, že p. dru Jaroslavu Stránskému se nepodařil důkaz pravdy, nýbrž pouze t. zv. důkaz pravděpodobnosti, měl k náhradě útrat odsouzen býti prý osvobozený p. dr. Stránský a nikoli soukromý žalobce. Jest prý podivno, že tento detail z tiskové reformy nebyl tiskovému soudu znám, a že teprve Nejvyšší soud bude musiti rozsudek přizpůsobiti znění zákona. Na omluvu soudu uvádíte, že podobné ustanovení jest naprosto neobyčejné.

Naproti tomu jsem toho názoru, že tiskový senát brněnský omluvy nepotřebuje, ježto výrok o útratách plně odpovídá platnému právu. Tisková novela z r. 1924 ustanovení, jaké ráčíte mítí na mysli, neobsahuje; nezavádí v otázce útrat žádného rozdílu mezi tím, zdali se podařil důkaz pravdy aneb jen důkaz pravděpodobnosti. I pro řízení dle tiskové novely platí proto ustanovení §§ 389 a 390 trest. ř., dle kterých jest obžalovaného jen tehdy uznati vinným k náhradě nákladů trestního řízení, byl-li uznán vinným trestního činu. Skončí-li se trestní řízení jiným způsobem než nálezem odsuzujícím, má náklad zpravidla nésti stát, pokud se však konalo trestní řízení k žádosti soukromého žalobce (o tento případ se zde jedná), má se usnesením soudním žalobci uložití náhrada všech nákladů, jež vznikly následkem jeho zakročení.

Jak jsem již shora vyzdvihl, tisková novela na tomto právním stavu ničeho nezměnila, ba dokonce § 18 tisk. novely byl umožněn takový případ, že i při odsuzujícím výroku náhrada nákladů soukromému žalobci může odpadnouti. Nabídl-li totiž obviněný při jednání o smír uraženému marně zadostiučnění, které uzná nalézací soud za přiměřené, může soud, odsoudil-li obžalovaného, upustiti od jeho potrestání. Dle zprávy senátního výboru (tisk č. 1884) dává toto ustanovení soudu možnost, osvoboditi obžalovaného též od povinnosti k náhradě útrat.

Tyto řádky nesměřují k ochraně tiskové novely z r. 1924, která ochrany nezasluhuje, nýbrž chtějí pouze zameziti, aby nesprávnými výtkami nebyl oslaben boj proti tomuto zákonu nad míru oprávněný.

Znamenám se v dokonalé úctě oddaný

Dr. Egon Schwelb.

*

Na to můžeme prostě citovat:

§ 4. (odst. 1.) tiskové novely zní: Vyžaduje-li zákon k beztrestnosti důkazu pravdy, jest obžalovaný beztrestný i tehdy, byly-li dokázány aspoň okolnosti, pro které tvrzení zprávy mohlo býti považováno důvodně za pravdivé, a je-li zřejmý úmysl chrániti především zájem veřejný.

§ 13. tiskové novely zní: Ve výroku rozsudku, jímž byl obžalovaný podle § 4., 5. nebo 6. odst. 4. osvobozen, uvede soud podstatný obsah zprávy a vysloví, že pravdivost zprávy nebyla prokázána. Zároveň uloží odpovědnému redaktoru a vydavateli povinnost uveřejniti bezplatně a bez poznámky výrok rozsudkový a nahraditi útraty.

Nevíme tedy, oč se opírá Váš názor.

motor speciální konstrukce, do nedávna ještě tajené, motor, který v letadle Websterově vyvinul rychlost blízkou 500 kilometrům v hodině. Karoserie vozu řešena rovněž velmi originálním způsobem. Její tvar, ač dosud nezvyklý, skýtá co nejmenší odporovou plochu. Otázka zredukování odporového povrchu na minimum hraje při tak veliké rychlosti nesmírnou úlohu. Předek vozu připomíná svým tvarem hlavu žraloka. Prostor pro řidiče jen velmi malý. Hlava jeho chráněna zřepedu i zezadu dvěma výstupy v podobě púlhelmice. Zadek vozu, silně se úžící, má tvar rybiho ocasu. Vzadu je umístěno trojúhelníkovité kormidlo, na způsob směrového kormidla u letadla. Kola vozu jsou drátěná a nekrytá, jak tomu bývá u jiných vozů. Výkonnost motoru stanovena na 870 koní při 3.300 otáčkách.

Na počátku letošního roku byl vůz zcela dohotoven, vyzkoušen a naloděn k přeplavbě do Ameriky. Tam bez dlouhých příprav přistupuje Campbell ihned k útoku a to právě v místech, která byla jevištěm Segravova triumfu. Nadchází den 19. února, který má býti v historii rychlostního rekordu dalším mezníkem. Celé pobřeží je zase přeplněno lidmi. Dráha není v nejlepším stavu. Vzdálenost jednoho kilometru a jedné míle je označena velkými pilíři podivného tvaru a barvy, aby byly i při velikých rychlostech patrný. V útrokách těchto pilířů se skrývají komplikované elektrické měřící přístroje, jež spojeny jsou s páskami, ležícími přes dráhu. Úřední orgánové již zaujali svoje místa. Konečně objevuje se na scéně »Blue Bird«, řízený Campbellem.

Počasí není právě příznivé. Vane vítr, mající rychlost téměř 50 kilometrů v hodině. Campbell spouští motor a uvádí vůz do pohybu. Kola se prudce zakusují do země a vůz vyráží, aby jako šíp proletěl drahou s ohromným rachotem. První jízda míjí bez nehody a Campbell obrací vůz, aby absolvoval jízdu zpátečním směrem. I ta uplynula bez nehody, ačkoliv její průběh byl hodně dramatický. Campbell vypráví: »Proti vítr byl tak silný, že jsem jen stěží mohl udržeti směr vozu, který byl prudkým tlakem větru strháván stále na stranu. Náhle, když jsem prolétl již cílem, jsem ucítil, že jsem ztratil vládu nad vozem. Byly mi strženy brýle. Přívál větru s pískem do obličeje byl tak prudký, že jsem se domníval, že mi strhne kůži s obličeje. Myslíl jsem, že je již vše ztraceno. Ale jen na zlomek vteřiny. Během celé jízdy jsem totiž tiskl vší silou nohu na přívod plynu. V kritickém okamžiku byla moje noha odhazena a já téměř vyražen z vozu. Jen s krajní námahou podařilo se mi zachytit se volantem a dostat se zpět do vozu, strhnouti jej znovu do dráhy a posléze zastaviti.« Směrem po větru jel Campbell rychlostí 345.452 kilometrů v hodině, směrem opačným rychlostí 319.6 kilometrů, tedy průměrnou rychlostí 332.982 kilometrů v hodině, která je novým světovým rekordem, lepším výkonu Segravova.

Jen o dva dny později vstoupil na rychlostní kolbiště v Dayton Beach nový konkurent, Američan Lockhart, na voze americké výroby o šestnácti válcích. Vůz jeho byl ještě zajímavější konstrukce, než Campbellův, a předpovídáno mu dokonce dosažení rychlosti 350 kilometrů v hodině. Ale Lockhart nemohl plně dokázati kvality svého vozu. Při rychlosti nižší 300 kilometrů v hodině se kola jeho vozu zavařila. Vůz dostal mocný smyk, vyletěl do výše, udělal několik přemetů a vřítíl se do moře. Lockhart byl po celou dobu v něm. Přes to však ušel smrti, utrpěv jen několik lehčích zlomenin.

Rekord Campbellův není jistě konečný a bude v dohledné době překonán, neboť kandidátů rychlostního rekordu přibývá. Tak je připraven již k útoku Ammerican White s největším vozem, jaký byl kdy vyroben. Vůz ten je opatřen třemi leteckými motory o celkové výkonnosti 1.500 koní. Jeho rychlost je prý velmi blízká 400 kilometrům v hodině. Podaří se jí dosáhnouti?

— Eddie —

D O P I S Y

O sbírání svadlých lístků pelargonii.

Milý Peroutko,

citoval jste v minulém čísle řádky pana Fučíka, ve kterých mně zle vytýká, že místo abych »proléval krev na bitevních polích nejvyšších lidských zájmů«, na příklad místo abych něco velkého podnikl proti teroru, krveprolévání a justiční libovůli v Bessarabii, prolévám vodu na zahrádce nebo sbírám svadlé lístky pelargonii. Dobrá: vzpomněl jsem si, že jednoho dne jsem byl skutečně vyzván, ne sice, abych proléval krev na bitevních polích nejvyšších lidských zájmů, nýbrž abych se chopil péra a podepsal jakýsi manifest českých intelektuálů proti reakci v Bessarabii. Přišli ke mně dva mládenci, — byl-li jeden nebo druhý z nich na příklad pan Fučík, to opravdu nevím, a vytahovali z aktovky jakousi listinu, abych ji podepsal; že prý jdou (ovšem) od pana profesora Zdenka Nejedlého. Nuže, neodpověděl jsem na tuto výzvu ani sbíráním lístků pelargonii ani proléváním vody na zahrádce, nýbrž prostou češtinou; řekl jsem jim v hlavních rysech toto:

1. Příčí se mi takové podepisování manifestů a protestování jednou k vůli Číně, podruhé k vůli flámským nacionalistům a potřetí proti nevím čemu; je to ukrutně laciné a pohodlné, takto protestovat beze všeho rizika a bez osobní odpovědnosti. Je nechtutně snadné, blýsknout se jen tak se svým jménem v novinách v roli bojovníka za práva a spravedlnost; tak fórový si ten boj, pokud mne se týče, nepředstavuju.

2. Kdybych měl zvednout ve jménu lidskosti protest proti nějakému bezpráví kdekoliv ve světě, považoval bych především za svou povinnost buď se o něm osobně přesvědčit nebo se aspoň spolehlivě informovat. Dávat můj podpis k věci, o které nejsem velmi dobře informován, ukazuje tuze malou vážnost k pravdě.

3. Uváděl jsem ovšem mládencům tento poučný příklad: Svého času jsem byl vyzván, abych se »před světovým forem«, jak se říká, ujal německého komunistického básníka, který seděl pro vzpouru v Mnichově a v kriminále se vážně rozemohl; šlo o to, aby se směl léčit a po uzdravení si odpykat trest. Dělal jsem, co jsem mohl; protože jsem českou akci nepovažoval za prospěšnou v německém veřejném mínění, obrátil jsem se na Mr. Johna Galsworthyho, aby zorganizoval pomoc anglických spisovatelů. Mr. Galsworthy zajisté není muž méně spravedlivý a citlivý nežli pan dr. Zdeněk Nejedlý; a Mr. Galsworthy prostě odpověděl v tom smyslu, že přece angličtí spisovatelé nebudou urážet německé literáty tím, že by udělali něco, co je především právem a povinností spisovatelů německých.

4. Dále jsem mládencům řekl, že je dost proti čemu protestovat a čeho se ujímat doma; že máme především měst před svým vlastním prahem. Pokud mne se týče, činívám to, pokud se mohu o věci dobře informovat. To jsem učinil i v případě, který panu Fučíkovi dal podnět k jeho psaní: v případě pankrácké trestnice a uvězněných komunistických intelektuálů. Nežli jsem šel na Pankrác, opatřil jsem si informace a stížnosti od dra Brilla a od pí. posl. Landové-Štychové; napsal jsem poctivě, co jsem viděl v přítomnosti dvou jiných svědků redaktorů. Pan Fučík neviděl nic; ale pan Fučík má drzost o věci psát. Pan Fučík mimo to lže; tvrdí, že jsem o otázce politických vězňů nenapsal nic více, než že je jí »nutno předložit k úvaze parlamentu i veřejnosti«. Ve skutečnosti jsem napsal toto: »...pro každého laika, pro každého nezaujatého občana jsou osoby odsouzené podle zákona na ochranu republiky pro-

vinilci politickými«, — t. j. majícími požívat výhod politických vězňů. »To křičí po nápravě, psal jsem; »naše republika nemůže na sobě nechat odium, že poskytuje méně politických svobod než stará monarchie.« — Tohle tedy pan Fučík opomněl citovat; což je přece jenom příznačné pro slušnost těchto mladých lidí.

Karel Čapek.

NOVÉ KNIHY

O. Zemanová: »Moderní domácnost«. Kniha obsahuje praktické pokyny o vedení moderní domácnosti pomocí moderní techniky. Kompendium moderní hospodyně. Řada vyobrazení. Cena brož. Kč 20.—, váz. Kč 28.—. Nakladatel F. Topič, Praha I., Národní tř. 11.

Bedřich Václavek: »Od umění k tvorbě«. Kritická studie o současné české literatuře. Studie o těchto autorech: I. Fischer, Čapkovi, Durych, Č. Jeřábek, Blatný, Rutte, Píša, Hora, Wolker, Vančura, Seifert, Nezval, Biebl, Nákl. J. Fromka, Praha III., Chotkova 11. Za Kč 23.—. Stran 190.

Jos. Kopta: »Cesta do Moskvy«. V této knize líčí autor pozorování ze svého loňského zájezdu do Moskvy. Z obsahu: Apositiv i touha, aby se s ruskými věcmi zacházelo ruský. Mluv, ulice! Interview s izvoščikem. O dělnících a s dělníky. Rusko a židé. Ruská oposice z blízka. Vězení, ach vězení... Hledáme nepmana. Obrazárny, malíři a lid. Československá legie v Museu revoluce. Atd. Nákladem »Činu« v Praze. Stran 220. S ilustracemi F. Janouška. Za Kč 24.—.

»Víš co nevíš?« Pod tímto titulkem byla k nám uvedena nová společenská hra, která s velikou oblibou je pěstována nejen v Americe, kde vzala svůj původ, ale i v Anglii, Francii i Německu. — Slučuje v sobě malou příručku vědomostí o důležitých zjevech v přírodě, historii, společnosti, sportu atd. Řada otázek burcuje vědomosti hráčovy a povzbuzující k ušlechtilému závodění. Celá hra je v knížce, která stojí pouze 4.— Kč. Vydavatelství »Život a Práce«, v Praze II., Podskalská třída, č. 51.

V. Ključevskij: »Ruské dějiny«. Ključevského Ruských dějin, jejichž I. díl jsme zde před krátkou dobou zaznamenali, vyšel právě díl II. o 504 stranách jako 23. svazek Minaříkovy knihovny, kterou vydává Stanislav Minařík na Srbském, Tichá ul. 9. Cena Kč 48.—. V tomto druhém díle jsou probrány dějiny ruského středověku, při čemž hlavní pozornost věnuje autor dějinám kulturním a sociálním.

R. V. Kleist: »Michal Kohlhaas«. Přeložil A. Jokl. S obrázky K. R. Schönborna. Nákl. vydavatelství »Život a práce«, Praha, Podskalská 51., které vydává sbírku levných bibliofilských tisků »Krásné a levné knihy« pod heslem Demokratisace krásné knihy. Každý svazek se 16 dřevoryty nebo kresbami. Za Kč 10.—. Tento známý román Kleistův líčí osud člověka, jenž se domáhá zadostiučinění za křivdu, která se mu stala, a v boji za spravedlnost ztrácí vlastní život.

Jaroslava Golla »Vybrané spisy drobné«. První díl vyšel nákladem Historického klubu o 262 stranách za 35 Kč s tímto obsahem: Články: Dějiny a dějepis. Palackého program práce historické. František Palacký. Palackého »Würdigung«. Václav Vladivoj Tomek. Josef Enler. Antonín Rezek. Ladislav Hofman. Arnošt Denis. František hrabě Lützow. Po desíti letech. Ústav pro rakouský dějepis. Z referátů: T. G. Masaryk »Otázka sociální«. Paul Fredericq »L'enseignement supérieur de l'histoire«. Die deutsche Karlsuniversität in Prag. Alex. Brückner »Cywilišacija i jazyk«. Friedr. Seiler: Die Entwicklung der deutschen Kultur im Spiegel der deutschen Lehnwörter. K. Krumbacher: Populäre Aufsätze.